ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗІЇ КОЧАН
ЗДА

ОВИД

ВЕРЕСЕНЬ
SEPTEMBER 1959
РІК X Ч. 7 (105)
Ціна 40 ц.

НА СПЛАТИ ПО ОДНОМУ ДОЛЯРОВІ ТИЖНЕВО

Повне Видання Творів Тараса Шевченка

Т. I. Поезії до року 1843.

Т. II. Поезії 1843 - 1847 рр.

Т. III. Поезії 1847 - 1857 рр.

Т. IV. Поезії 1857 - 1861 рр.

Т. V. Назар Стодоля. — Різні твори.

Т. VI. Повісті: Художник. — Наймичка. — Варнак.

Т. VII. Повісті: Княгиня. — Музика. — Нещасний. Капітанша.

Т. VIII. Повісті: Близнята. — Мандрівка.

Т. IX. Журнал.

Т. X. Листи.

Редактор тт. I - X — П. Зайцев

Т. XI. Т. Шевченко, як маляр (160 репродукцій малюнків). Автор розвідки — Д. Антонович.

Т. XII. Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на інші мови. Редагує Р. Смаль-Стоцький.

Т. XIII. Збірник статтей про Т. Шевченка та його творчість (в тому ще ніде недрукована праця Юрія Клена).

Т. XIV. Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього. В. Дорошенко.

Перший наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видав Український Науковий Інститут у Варшаві.
Появилося воно під редакцією окремої Редакційної Комісії в складі:
Голова — О. Лотоцький, секретар — Р. Смаль-Стоцький,
Редактор — Павло Зайцев.
Автори пояснюяльних статтей і дослідчих праць, друкованих у цьому Повному Виданні Творів Тараса Шевченка:

Антонович Д., Білецький Л., Брик І., Дорошенко В., Дорошенко Д., Дубицький І., Зайцев П., Кордуба М., Лепкий Б., Лотоцький О., Луців Л., Маланюк Є., Сірополко С., Січинський В., Смаль-Стоцький Р., Смаль-Стоцький С. і Чижевський Д.

Другий наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видає Видавництво Миколи Денисюка напередодні 100-літніх ювілейних святкувань. Повне Видання Творів Тараса Шевченка Видавництва Миколи Денисюка матиме 14 томів, друкованих на доброму білому папері, гарно оправлених в імітацію шкіри, з позолоченням. Ціна за ввесь комплет цього монументального видання лише $ 60.00 на сплати по одному долярові тижнево або по 4 - 5 долярів місячно. За ближчими інформаціями та за ілюстрованими проспектами звертатися на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2228 W. Chicago Ave. Phone EV 4 - 3868

Chicago 22, Ill.

МАЗЕПА

трилогія

БОГДАНА ЛЕПКОГО

В ШЕСТИ ТОМАХ

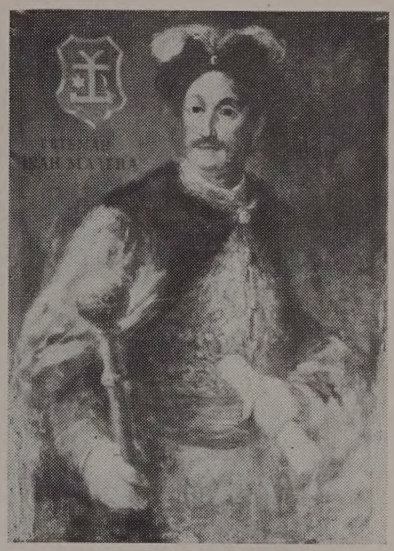

ВИДАЄ

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

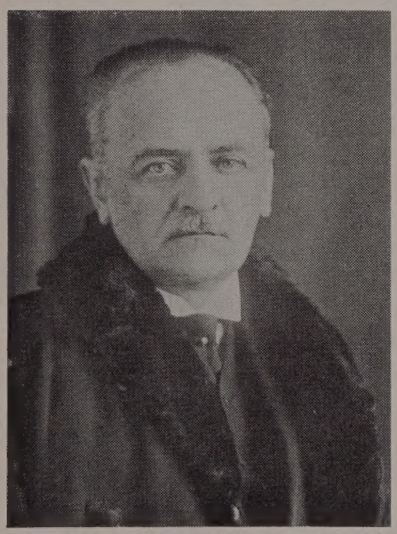

МОТРЯ I	388 ст.
МОТРЯ II	306 ст.
НЕ ВБИВАЙ	416 ст.
БАТУРИН	396 ст.
ПОЛТАВА I	330 ст.
ПОЛТАВА II	428 ст.
Разом	2.264 ст.

Ювілейне видання Трилогії МАЗЕПА — це тривкий пам'ятник Мазепинського Року. Це шість томове люксусове видання (подібне до 14-томового видання Творів Тараса Шевченка) появиться в цілості в половині жовтня 1959 р. ще перед Мазепинським Святом у Чікаго.

Ціна за цілість дол. 18.00 від замовлень, зроблених до 30 вересня 1959 р. Ціна в продажу буде дол. 21.00. Замовлення приймається також без завдатку.

Mykola Denysiuk Publishing Company

2228 W. Chicago Ave. - Chicago 22, Illinois

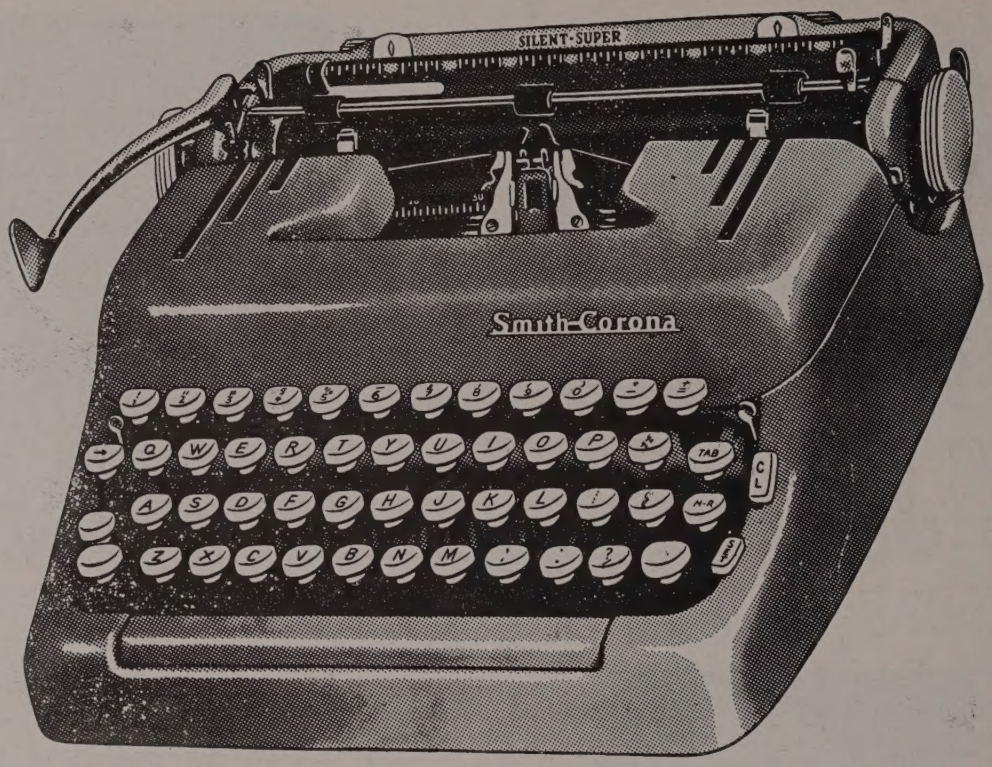

Smith Corona

Portable Typewriter

SILENT — SUPER — STERLING — CLIPER — SKYRITER

AUTORIZED DEALER:

MYKOLA DENYSIUK

2228 W. CHICAGO Ave. CHICAGO 22, ILL., USA

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі — по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дораховування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машини до писання до всіх стейтів ЗДА та до інших країн.

Якщо хочете придбати собі або Вашим рідним доброякісну та ще й із фабричною ґарантією машину до писання, звертайтеся до нас особисто, письмово або телефонічно, а ми обслужимо Вас скоро й догідно.

ОВИД

OVID

The Monthly Newsmagazine

Vol. X. No. 7 — September 1959

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Iillnois, USA.
Tel. EVerglade 4-3868.

Branches:
6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada
c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:
Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Iiege

Second-class mail privileges autorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Composition by T. Olschansky

Printed by The Alliance Press
1130 N. Ashland Avenue
Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions

Subscription $ 4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Статті, підписані повним іменем або ініціялами, не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені

Річна передплата:

Австралія і Англія — шіл.	30.-
Аргентина — арг. пезів	120.-
Бразилія — круйзерів	240.-
ЗДА, Канада і ін. — дол.	4.-
Німеччина — ДМ	10.-
Франція — фр. фр.	800.-

З М І С Т

В. Січинський — Книга добрих діл І. Мазепи	5
Вернер фон Гайденштам — Полтава (переклад Р. Пачовського)	10
Ф. Дунайгородський — „Мазепа" В. Сосюри	16
О. Мак — Серед туману	17
Д. Б. — ЮНЕСКО і наша дитяча література	19
Альберт Камюс — Оленине щастя (переклад Ольги С.)	24
С. Левченко — „Мазепа з Мотрею" — ескіз І. М. Шульги	25
Г. Лагодинська-Залеська — Василь Витвицький	27
С. Ю. Процюк і В. Дорошенко — рецензії	30

На обкладинці: Портрет Гетьмана Івана Мазепи роботи арт. мал. Бориса Крюкова. Оригінал портрету є нашою власністю й буде перевиданий в люксусовому виданні в кольорах ще в Мазепинському Році накладом нашого видавництва. Портрет зроблений у висліді основних студій мистця й був закінчений в 1953 році ще в Аргентині. Докладніше напишемо про цей портрет при його появі.

НОВИЙ П'ЯТИЙ ТОМ ТВОРІВ ШЕВЧЕНКА

Уже появився новий п'ятий том 14-томового видання Творів Тараса Шевченка. Дотепер появилися I, III і V томи, друкується VI том. II і IV томи в підготові до друку. Після появи Трилогії Мазепа будуть скоро видрукувані ще до кінця року VII, VIII, IX і X томи Творів Шевченка. Наше 14-томове видання Творів Шевченка й надалі втішається зацікавленням українського громадянства на чужині.

ДВА ПЕРШІ ТОМИ ТРИЛОГІЇ МАЗЕПИ ВИДРУКУВАНІ

Перед появою цього числа „Овиду" закінчено друк двох томів Трилогії МАЗЕПА Богдана Лепкого (Мотря I і Мотря II). Цілість — всі шість томів будуть видрукувані вже в наступному місяці. Поодиноких томів Трилогії висилати не будемо. Наші відборці одержать всі шість томів Трилогії ще при кінці жовтня — Мазепинського Року.

РОМАН ЗОСИМА ДОНЧУКА „ПРІРВА"

Рівночасно з цим числом „Овиду" закінчуємо друкувати великий роман письменника Зосима Дончука п. н. „ПРІРВА", що має 560 сторін друку в твердій оправі в імітації шкіри з позолоченням. „ПРІРВА" появиться в продажу в першій половині жовтня.

НАСТУПНЕ ЧИСЛО „ОВИДУ"

Через друк вичислених нових наших видань, це число „Овиду" появляється з припізненням за два місяці. Наступне число нашого журналу появиться вже нормально й буде присвячене Пан-Американським Ігрищам та українському спортові. Участь в ньому прийматимуть: д-р Юрій Городиловський, Микола Денисюк, мґр. Іван Красник, Олег Лисяк, мґр. Володимир Ничай, д-р Володимир Соколовський, д-р Ахиль Хрептовський і ін.

ОВИД ОВИД
ОВИД
ОВИД

РІК X., Ч. 7 (105) ОВИД СЕРПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 1959

В. Січинський

КНИГА ДОБРИХ ДІЛ І. МАЗЕПИ

„Не бисть прежде єго подобен
єму, й по нем не будет".

Кожна звістка, кожна найменша пам'ятка по Великому Гетьманові мусить бути для нас особливо цінна й дорога вже з тієї простої причини, що тих свідоцтв є мало. Російський уряд, як царських, так і совєтських часів, „завжди затривожений і завжди підозрілий, через те, що він завжди гнобить", як писав француз Ш. Ф. Масон на початку XIX стол. Царський уряд уживав поліційських заходів у цілій імперії, щоб знищити всі пам'ятки по І. Мазепі та спрепарувати фальшивий образ діяння гетьмана. Але злоба і ненависть мають короткі руки. Вільну думку і святу правду не можна знищити і затаїти. Не кажемо вже про друковане слово у вільному світі, що залишило багато свідоцтв про славу і добрі діла. І. Мазепи, які неможливо було знищити і заперечити. Але таки в самій поневоленій Україні знайдено чимало свідоцтв Мазепиних добрих діл. Дбайливі руки українських патріотів заховали оті свідоцтва, не боячись московського варварства (Батурин!) і московських тортур.

Поміж тими рідкими свідоцтвами про добрі діла І. Мазепи особливу документальну вартість має книга з 1705 р. п.з. „Зерцало от писанія Божественного". Справді божественне слово правди, яке видали сучасники і сподвижники І. Мазепи, немов би передбачаючи злі наміри і „правди" Москви. Ця книга була друкована заходом Чернігівської Колеґії в друкарні Троїцького Ільїнського манастиря в Чернігові і презентована гетьманові від Чернігівської Колеґії, що її фундатором та опікуном був І. Мазепа. Рідкісний примірник цієї книги був у бібліотеці Київської Академії. Чи існує він десь ще тепер, не відомо.

Коли б постало питання, який найцінніший твір треба було б видати з нагоди ювілейного року І. Мазепи, то безумовно переважи-

Титульна сторінка „ЗЕРЦАЛА", Чернігів 1705 р. З присвятою І. Мазепі та з його гербом.

ла б думка — перевидати згадане „Зерцало" з 1705 року. Фотографічне видання документу, створеного сучасниками та співробітниками великої людини й мецената! Що є більш правдиве й автентичне?

Та на жаль, оригінал тепер для нас недоступний, і тому мусимо задовольнитися лиш описом книжки та тими частинами тексту, які нам передала українська дослідча література.

„Зерцало починається „Посланієм", присвяченим І. Мазепі, та підписом префекта Колегії Антонія Стаховського „з трудящимися". Цікаво і знаменно, що префект Колегії за добрим українським звичаєм не поминув і своїх співробітників! В „Посланії" прославляється Мазепу за видатну допомогу освіті, передовсім Київській Академії і Чернігівській Колегії, та широке меценатство гетьмана в будуванні і вивінуванні церков в Україні. Автор називає Академію українськими Атенами. Цитуємо з оригіналу, не змінюючи мови і правопису, що передають нам цілий стиль мазепинської доби:

„Зримъ Кіево-Мигилянскіе Аѳины, щедрою десницею Вашею Панскою каменнымь строеніемь и правь утвержденіемь укрѣплены". Далі Стаховський зазначає „разширенія и новостроенія", „остѣненіе каменное" і „украшеніе церквій святыхъ" в Києві та докладно зупиняється на дарах І. Мазепи для Чернігова. В Ільїнському манастирі прикрасив він „кіотом среброкованнымъ" образ Богородиці; В архієрейській катедрі збудував „каменный коліосъ, дзвоницу" з церквою на ймення свого патрона Іоанна Предтечі (Ця дзвіниця, як відомо, була побудована в 1700 р.). На цьому „коліосѣ дзвоничномъ" почеплено „кимвалъ доброгласенъ", вилитий „власнымъ коштомъ" гетьмана, що повинен „в потомніе вѣки" проголошувати славу Мазепи всьому світові.

Далі йдуть вірші, де говориться про ролю гетьмана в організації Чернігівської Колегії. На 13 стор. „Зерцала" уміщено „лабіринт" на пошану Мазепі, що складається з 961 літер, так штучно розміщених, що в будь-якому напрямку від центру їх читати, виходить речення: „Іван Мазепа Гетман Малороской земли".

Наприкінці у післямові „Къ читателю" говориться про Мазепу, як людину, про яку „достойно рещи древніе словеса: не бысть прежде его подобень ему, и по немь не будеть".

Не маємо наміру торкатися історії і будови всіх тих фундацій І. Мазепи, що згадані в „Зерцалі", бо це заняло б надто багато місця. Одначе коротко спинимося над Чернігівською Колегією тому, що про неї збереглося дуже мало відомостей. Між іншим, була це друга, після Київської Академії, вища українська школа та взагалі осередок науки, освіти й виховання козацької України. Відомо, що в 1689 р. стараннням Лазаря Барановича та за підтримкою гетьмана І. Мазепи було заложено школу в Новгороді Сіверському, але вже в 1700 р. її перенесено до Чернігова і там розбудовано, як школу вищого типу. Чернігівська Колегія, разом з друкарнею, об'єднувала визначний гурт учених, а поміж ними такі імена, як Лазар Баранович, Іван Максимович, Семен Ялинський. При друкарні працювали такі визначні ґравери, як Никодим Зубрицький, Леонтій Тарасевич, Гликерій Баранецький, Іван Щирський та інші.

Сам будинок Колегії в Чернігові будовано в роках 1700-1702, як фундацію І. Мазепи. Частина будинку збереглася досі порівнюючи добре. Архітектура її дуже інтересна та оригінальна, як цінний зразок українського, чи то „мазепинського" барокко. Будинок складається з одного корпусу в 2-ох поверхах, на розі якого височить вежа, побудована в монументальних формах. На головній фасаді будинку є оригінальне розміщення і оформлення вікон з гарними висячими колонками поміж вікнами і „перистими" фронтончиками над ними.

Яке значення мала Чернігівська Колегія, свідчить рідкий документ з поч. XVIII ст. З листа Колегії до петербурзького „Синоду" 1728 р. довідуємося, що „по риторику" було студентів у 1728 р. 257 „господарських дітей і нижчих". Ті господарські студенти чи то „спудеї" мали „пропитаніє от своїх домов, а неімущим ... по силі духовного регламенту з монастирею й земель церковних дається", себто для незаможних студентів були свого роду стипендії. З того ж документу також довідуємося, що по закінченні школи, молоді люди йшли до цивільної служби, як адміністратори або висвячувалися на священиків. („Кіев. Старина", Київ 1895 р. т. 51, ст. 2). Звичайно, чимало абітурієнтів Колегії пішло до козацького українського війська, але згаданий документ до російського уряду з відомих причин про це не згадує.

Книжка „Зерцало" цінна своїм оформленням, прикрасами та ілюстраціями. Має в 15-ох місцях дереворитні прикраси, крім того 9 інших ґравюр, з яких 3 спеціяльно присвячені Мазепі. На першому аркуші є герб Мазепи, а під ним вірш:

„Ясне Вельможный Мосцѣ Пане ІОАННЕ
Предостойный ГЕТМАНЕ, Богом дарованный.

Крестъ, денница, Луна, єсть твое знаменїе
Извѣстно прибѣжище всѣмъ защищенїе" і т.д.

Наприкінці уступ:

„Успѣвай, и державствуй в премногїе лѣта,
За труди насладишся небѣсного свѣта".

На зворотному боці першого аркуша дуже добре виконана ґравюра-мідерит. Центр ґравюри займає герб Мазепи, який підтримують князі Гліб і Борис в коронах та княжій одежі. У кн. Гліба в правій руці меч, у кн. Бориса в лівій руці спис. Навкруги герба і фіґур — вінок з пальмового листя. Тому, що в барокковій добі кожна рисована фіґура і знаки мали глибоке символічне значення, це зовсім не випадок, що герб Мазепи підтримують (протеґують!) володарі України княжих часів та ще й такої ментальности, як князі Борис і Гліб. В козацьку добу, особливо часів Мазепи, освічена верхівка козацьку державність все пов'язувала з державністю Руси-України княжих часів, а навіть вчаснішої доби. Тому і перший панегірик на прославу Мазепи називався „Муза Роксолянська", написана Іваном Орновським і видана в Чернігові в 1688 р. А це ж доказ, що українські вчені XVII стол. міряли давність української культури і державости на півтори тисяч років. Натомість „модерна" наука плуталася в хронології і виводила український нарід та українську культуру не то зі Скандинавії, не то з Візантії, не то з XIV століття, також хибно трактуючи Україну, як „пограниччя" („у краю", „скраю"), що було вигадкою поляків.

Тому особливо корисно для нас ознайомлюватися з поглядами наших предків, що вміли орієнтуватися в часі й просторі та шанувати своїх володарів і визначних мужів!

Отже, в нижчій частині згадуваної ґравюри зображена майстерним способом військова арматура (була призначена для лицарського народу!) і картушем з віршами латинською і староукраїнською мовами:

Stemma tenet Supericlarum Mazepae Ioannis
Signat in Coelis Stemmate nomen Eius.

Гербъ Гетмана Мазепи в руках Сій мѣютъ
Тим Гербом Імя Єго в Небѣ печатлѣютъ.

У верхній частині ґравюри є декоративна стрічка з написом: „Гетман Іоаннъ Мазепа", а поміж гербом Мазепи літери В. Є. П. В. З., що значить: „Війська Єго Царського Пресвітлого Величества Запорозького". Під стрічкою з написом два янголи тримають шестикутню зорю з півмісяцем (елементи герба Мазепи).

На зворотному боці 17-го аркуша є третя ґравюра (дереворит з гербом Мазепи). Тут зображено Богородицю на тлі герба Мазепи.

Арабська Євангелія, видана 1709 р. в Алепо (Сирія) коштом І. Мазепи. Ґравюра на зворотному боці титульної сторінки

Коло дереворитy є вірш, що славить гетьмана як посланника Божого, але в апотеозі Богородиці, чи популярної в Україні „Покрови Богородиці". Зрештою таке обожання володарів-державників було дуже поширене в західньо-европейській літературі. І коли розпусний цар-тиран Петро I „возмѣл" себе „помазаником Божим" і зверхником церкви, то справді більше годиться дати такий привілей І. Мазепі. Одначе він поданий українськими письменниками в більш благородній і поетичній формі:

„Домъ Мазепов издревле, Дѣва возлюбила,
Небесными знаменми зѣло прославила,
Звіздою от своея Главы украшаетъ,
Луною к твореню дѣлъ добрыхъ орошаетъ.
ІОАННА при Крестѣ приялъ в мѣсто Сына
Любитъ и возлюбитъ тя, як свого Єдина,
Возносить Дѣва Мати, твою вездѣ славу,
Вѣнцемъ нертлѣннымъ в Небѣ увѣнчаетъ
Главу."

У правому нижньому куті дереворити є підпис ґравера, який С. Маслов читав, як И. Б. або Н. Б. одначе, на думку підписаного, це скоріше латинські літери „Ґ. Б., що значило б „Ґликерій Баранецький". Про такого ґравера знаємо, що йому належать три дереворити в київських виданнях „Мѣсяцесловъ" 1718 р. і „Апостол" 1722 р. Дереворити з такими ініціялами зустрічаються також в чернігівських виданнях, наприклад, у творі Максимовича „Богородице Дѣво" з 1707 р.

Щодо згаданого вище мідериту з гербом Мазепи, що міститься на звороті першого аркуша „Зерцала", то він виконаний зовсім в манері Івана Щирського, відомого і визначного українського ґравера, який працював у Києві а також і в Чернігові.

Московські „лазутчики" та новіші „енкаведисти" не були настільки вивчені, щоб дошукатися небезпечного „мазепинства" навіть на папері. А ця „зрада" справді заховалася на невинному папері!

Отже, книжка „Зерцало" частково відбита на папері (6-ий аркуш), що був виготовлений у папірні, яку заложив гетьман І. Мазепа в Чернігові. Водяний знак (філіґрань) цього паперу має герб Мазепи. По його боках зображено князів Бориса і Гліба, що тримають в руках емблеми ґерба Мазепи — шестикратню зорю і серп місяця. Цей мотив нагадує вище описану ґравюру, але згідно з технікою виконання водяного знаку (з дротиків) рисунок на папері звичайно більше упрощений і схематизований. На самому водяному знаку є стрічка з написом: ІОАНЪ МАЗЕПА ГЕТМАНЪ. Графіка письма цього напису є також наглядним доказом, як еволюціонувала в Україні графіка церковно-слов'янського (староболгарського) письма в друкарстві, переймаючи впливи латинського письма і міняючи надто складні декоративні додатки рукописного письма на простіші і конструктивніші форми, придатні для друкарської репродукції. Цю еволюцію, що пішла природнім шляхом, можна прослідити в українських друках ще з кінця XVI століття. Цей новий український шрифт, з деякими невдалими змінами, було перенято на Московщині і насильно впроваджено в друки, під назвою „гражданського" шрифту. А що Петро І видав про це спеціяльний „указ", російська історіографія приписала цей „винахід" „геніяльності" Петра І!

Про згадану Мазепину папірню у присвяті А. Стаховського читаємо таке:

„Подаетъ катедра богоспасаемаго града Чернѣгова, всѣмъ обрѣтающимся въ вселенной, и послѣднему роду, от папѣрнѣ, по вашому панскому благоволенію построеной й рейментарскимъ преповажнымъ потвержденіемъ вь вѣкопомніе лѣта укрѣпленной, папѣръ под пресвѣтлымъ, издревле сенаторским родовитим гербом Ясне Велможности Вашой, двома россійськими князи страстотерпци Романом й Давидом предстателствующими, єго же поважному Велможности Вашой представляем зрѣнію; подает всему міру на неонисаніе преславъніе дѣла превысокихъ добродѣтелей Ясне Велможности Вашой".

Ці два факти з письмом і папірнею, що можуть бути скріплені численними іншими прикладами з розвитку техніки й мистецтва, свідчать, якими дорогами і за якими зразками приходила нова культура і цивілізація на Московщину. Повинні б про це пам'ятати і ті українські науковці, які поширюють концепцію, що, мовляв, стара українська культура була чисто церковно-слов'янська і клерикальна, а от російська додала до того модерну техніку і стала вищою ... Між іншим, московські папірні XVIII ст. не тільки переймали з України цілу техніку виробництва, але також наслідували кращі форми сиґнатур у формі водяних знаків. Але, коли в Україні давали на водяних знаках герби міст і своїх фундаторів, то на Московщині на папері підробляли водяні знаки паперу голляндського, німецького, польського, щоб таким способом конкурувати з українським та іншим „заграничним" папером.

Вертаючись до передмови пера А Стаховського, ще відмітимо, що на звороті п'ятого аркуша „Зерцала", де славиться Мазепу за будівництво в Києві і Чернігові, зазначено також, що діяльність гетьмана в цьому напрямку не обмежувалася лише Україною, але сягала також до дальших країн, а в тім також „въ тмѣ невѣрія отоманского". Що це не були пусті, загальникові слова, свідчать факти, які черпаємо з інших історичних джерел та документальних пам'яток.

І справді відома Євангелія арабською мовою, видана в Алепо в Сирії 1708 р. коштом І. Мазепи, з присвятою і ґравюрою на його честь. На титульній сторінці цього видання читаємо (в перекладі на українську мову): „Надрукована (Євангелія) тепер знову коштом преславного пана Івана Мазепи, гетьмана, з надією на відплату та прощення".

На відворотному боці титульної сторінки бачимо ґравюру на дереві з гербом Мазепи. Герб нарисовано на картуші еліпсової форми, яку оточує бароккова орнаментика, що є сво-

го роду синтезою української орнаментики і деяких східних елементів у дусі арабески. На самому гербі Мазепи причеплений на ланцюжках т. зв. андрієвський хрест з розп'ятим св. Андрієм; по боках герба півмісяць і сонце в формі 12-ти раменної зорі. У нижній частині дерев'яниту — військова арматура і гетьманські інсиґнії, а по середині арматури другий герб Мазепи з півмісяцем і восьмираменною зорею.

Над і під згаданим гербом уміщений напис грецькою мовою, а далі грецька епіграма і арабський вірш на пошану Мазепи, який в перекладі звучить так:

„О високий Пане, що перевищуєш усіх своєю високістю, Іване Мазепо, що охороняєш границі Руси, ти заслужив на хвалу від арабів, віра яких вища тих, що ганьблять їх і сміються з них. А тому, що слава твоя, без сумніву, є стовп для віри чистої, виправдуючої та святої, то ти даруюш їм з високости своєї, мов ласку, божественний текст в пречистій Євангелії.

Запитання: О, хто буде нам за помічника і здасть цю чесну книгу, що обдаровує освітою, має в собі добру вість і має словеса благовіствування Господа Нашого Ісуса? Хоч з'ясувалося правдиве походження наше і найточніше установлено, що ми є сини арабів, але по вірі підлягаємо ми Всечеснішому престолові Антіохійському.

Відповідь: Іван Мазепа, гетьман, той, що прославився щедротами і творив блага й милости і він піднісся мудрістю володіння над Руссю Малою, віра котрої розквітла і вславилася; він вміщає в собі славу її і заразом є честю для неї; він, що звеличив величність її вище високости небесної; він від лишків властивих йому чеснот, що напувають душі, скоро вони запрагнуть, оголосив для нас своїм коштом дорогоцінну книгу на славу Господню з найбільшою ретельністю, що виявилася в нього. А тому, що обдарував він нас щедротами своїми, нехай щедро прийде на нього довговічність.

Історія з виданням Євангелії для арабів не є відокремленим і випадковим явищем у діяльності гетьмана. Подібна меценатська його акція сягала на цілий Близький Схід і Південь — до Палестини, Антіохії, Александрії, грецького Атону і Царгороду. Без сумніву, що ця пляново закроєна акція, що її провадив І. Мазепа самостійно і випереджуючи тим Москву, мала глибокий політичний зміст. Він хотів українською культурною експансією ослабити значення Туреччини на Близькому Сході та мати союзників і прихильників поміж сусідніми країнами й народами, послуговуючись таким у ті часи релігійним єдиновірством. Існує також погляд, що експансія української культури на Московщину, підтримувана І. Мазепою тим способом, що він сприяв виїздові українських культурних сил на північ, теж була одним із засобів — створити у свого північного сусіда пригожий ґрунт для дальшого розцвіту культурного центру під проводом Києва. Заходить, звичайно, питання, в якій мірі це вдалося українцям виконати, але залишається безспірним факт, що визнають і московські дослідники, величезного впливу українських культурних сил в европеїзації цілого життя Московщини, особливо її верхівки.

Знаємо, що гетьман І. Мазепа в своїй дипломатичній і культурно-пропагандивній акції послуговувався духовними особами, що походили із згаданих осередків на Півдні і Сході, а також побожними мандрівниками, що були одночасно обсерваторами та інформаторами для гетьманського уряду. Як відгук цієї плянової акції, можемо згадати великого українського мандрівника Василя Барського, що відвідав Південну Европу, Балкани і цілий Близький Схід в рр. 1723-1747, був у постійних зносинах з наступником Мазепи П. Орликом та закордоном зазнав переслідування від московських аґентів: У той час Москва проявила вже значну активність закордоном, зокрема на Близькому Сході, де подібна акція українського Києва та державницькі аспірації України були на перешкоді російському імперіялізмові. Московську політичну перевагу довершила Полтавська трагедія, але культурна перевага залишилася таки за Україною, в чому була величезна заслуга гетьмана І. Мазепи.

Водяний знак на папері Мазепиної папірні, 1705 р.

Вернер фон Гайденштам

ПОЛТАВА

ПРО АВТОРА

Шведський поет і письменник Вернер фон Гайденштам, автор відомої хроніки Карла XII „Каролінерне", народився 6. липня 1859 р. в аристократичній родині в маєтку Ольсгаммер у Неріке. За т. зв. „віку свободи", після смерти Карла XII, рід Гайденштам примандрував до Швеції із Шлесвігу. По матері його рід походить з найдавніших і найвизначніших у Швеції (Ріттершільд). Маєток Ольсгаммер пов'язаний з королями через містичну постать св. Бірґітти, найбільшої жінки в шведській історії. Перекази давніх часів, особливо про св. Бірґітту, зробили велике враження на делікатного і хоровитого хлопця, що виростав самотній, хоч оточений опікою тіток, бабки і батька.Блукаючи по лісах над озером Веттери і зачитуючись у поезіях і улюбленій книжці Топеліюса „Оповідання військового лікаря", він швидко дійшов до власного духового розвитку, але між ним і батьком постає прірва. Маючи шістнадцять років, він захворів важко і його післали на південь лікуватися, що стало для нього своєрідним вигнанням з рідного краю.Подорожував по Німеччині, Італії, Греції, Єгипті, Палестині, Малій Азії. Потяг до сходу був доволі сильний у роді. (З кінцем XVII ст. один з предків був міністром у Царгороді, інший подорожував у Персії і вмер, як шарже д'афер в Атенах). Вернер спершу думав стати малярем, був деякий час студентом у мистецькій школі Жером у Парижі, але згодом зрозумів, що йому бути тільки поетом. Жив декілька років у Швайцарії майже відокремлений від світу, коли 1887 р. візвали його до вмираючого батька. Він привіз із собою обширний рукопис свого першого твору „Проща і мандрівні роки". Ця збірка, видана в 1888 р., принесла йому славу поета і висунула його на перше місце між письменниками, що виступали проти натуралістичної течії в шведській літературі. (Левертін, Гальштром, Фредінґ, Сельма Лягерлєф і ін.). У двох публікаціях, „Ренесанс" з 1889 р. і „Весілля Пепіти", написаних до спілки з поетом і літературним критиком Оскаром Левертіном, заатакував він модний тоді натуралізм, сірість у житті й письменстві. З молодечим запалом різьбив свої мистецькі твори, не оглядаючись на соціяльні доктрини і псевдонаукові теорії дня. Він хотів знов відродити уяву письменника,любов до, краси, тому настоював на суверенності мистця. Ці писання заважили на шведській літературі, бо натуралізм Золі був чужий шведському народньому темпераментові. Однак радість життя й ентузіязм для краси, які оголосив Гайденштам, скоро замінилися глибокими настроями. Навіть велика фантастична поема „Ганс Алієнус" з 1892 р. є наче пам'ятником на гробі його безжурної молодости. Він відкрив, що краса не може задовольнити голоду душі. Його герой, подорожуючи по казкових країнах сходу, понурий, мов Фавст, навіть у розкішних садах Сарданапала не покидає болючого пошукування за ціллю життя. Його тягне до себе батьківщина. У збірці „Поеми" з 1895 р. зникає середземноморський краєвид і появляється нова краса — скравок землі, яку удержували предки з трудом і самовідреченням. Націоналізм Гайденштама знайшов теж свій теоретичний вислів в есеях „Думки і шкіци" 1899 р. Вроджена любов до рідного краю зробила з нього „каменяра". Головним завданням було віднайти шлях до джерел народньої сили. Його поезія виросла з національного патосу. Хроніки, пам'ятники, руїни, портрети стали для нього живою дійсністю для його потужної уяви. Вояки Карла „Каролінерне", головний прозовий твір, виданий у 1897-8 рр. став національним епосом, вершком патріотичної творчости. Цей твір, перекладений на мови світу, досі не дочекався українського перекладу, хоч своїм змісттом заторкує найбільшу трагедію України, Полтаву і постать безсмертного гетьмана Мазепи. Твір, названий хронікою КарлаXII, є властиво поемою в прозі без одноцільної розповідної нитки. Автор поминає неістотне і концентрується на сценах і постатях, які дають йому змогу відтворити візії минулого. Пригоди короля і вояків — це історичне тло, що зображене, наче у проблисках сучасника. Поет не виводить героїв

Тривкий пам'ятник Мазепинського Року — це ювілейне видання ТРИЛОГІЇ „МАЗЕПА"

на повне денне світло і в цей спосіб уникає балакучости романіста, обмежуючись до живих коротких оповідань. На тлі тієї затемненої струї минулого фігури і постаті блищать символічним блиском життя. В описах помітно руку маляра, яким автор хотів бути. Короля бачимо тільки на хвилину тут і там, але головним героєм є нарід, вояки „карлівці". Глибока трагічна філософія Гайденштама висказана в думках вояків. Найвище, що ці люди можуть осягнути — це полягти з честю. Це доля найкращих. Щастя простацьке і поверховне, терпіння — святе і велике. З необмеженим подивом автор представляє прив'язання народу до короля, який був загадкою для Европи і для свого народу. Европа дрижала перед ним, а Мальборо, посланий для здобуття його невтральности, заспокоївся, коли побачив карту Росії на його столі. Карло застряг у пінських болотах і його невдача в Україні змінила карту сходу Европи на користь Росії. В Европі за цей час пройшла війна за еспанське наслідство без шведського вмішування. Автор представив Карла XII таким, яким він представлявся шведам у тому часі — вибранцем Бога. Така думка про себе надавала королеві гідности і помагала йому зберегтися серед усіх воєнних пригод і нещасть, хоч робила його глухим для терпінь інших. Нарід, доведений до руїни й розпуки, все ще йшов за ним сліпо. Поворот короля з Туреччини у 1714 р. погіршив становище через його дальші воєнні виправи. Не диво, що нагла смерть короля під час облоги норвезької твердині Фредріксгальд у жовтні 1718 р. досі остає загадкою. Гайденштам був присутнім у 1917 р. у комісії під час ексгумації, що досліджувала цей постріл у голову короля. Досліди переведено ще й 1953 р., але досі питання смерти від шведської кулі скритовбивника остає загадковим.

Хроніка Гайденштама повернула шведську думку в сторону рідної історії. Автор видав у 1901 р. „Подорож св. Біргітти" та інші історичні твори, як „Фольке Фільбитер" 1907 р., „Спадщина Бельбо" 1907 р., „Шведи і їх вожді" 1908-10 р. „Нові Поеми" 1915 р. були останньою збіркою лірики. В 1912 р. поет став членом Шведської Академії і в 1916 р. одержав нагороду Нобеля за свій літературний доріbок. Творчість цього „останнього лицаря", як його називали шведи, значить в історії шведської літератури найвищий осяг і завершення нової патріотичної поезії.

Гайденштам помер у 1940 р.

Р. Пачовський

ПОЛТАВА

На перше травня польовий маршал Реншільд видав вечерю. Краплистий піт виступив на чоло полковника Аппельґріна тоді, як він приготовився поставити запитання. Він крутив пальцями кульки з хліба, а його очі дивилися скоса.

— Може Ваша Ексцеленція скаже, чому саме треба облягати Полтаву?

— Його Величність хоче мати розвагу, поки поляки й татари прийдуть на підмогу.

— А тим часом ми знаємо, що ніхто не прийде. Европа починає забувати наш двір, що наподоблює лад Діогена, з нашими міністрами на конях, нашою канцелярією з витягненою шаблюкою, нашими шамбелянами-мандрівниками, з пеньками дерев, що служать за почесне сідалище ... з наметами замість палат, з блинцями і малим пивом на королівському столі ...

— Його Величність хоче тепер вправлятися в облозі і буде держати табір для розваги так довго, поки житиме. Таким чином у нас доволі часу. Полтава — це маленька блоха, що піддасться за першим наскоком, а не фортеця.

Польовий маршал задержався на хвилину й опустив вилку. — Я думаю, що вони подуріли і хочуть оборонятися. — Він підскочив, виліз на стілець, почувши безнастанну пальбу. Усі піднялися.

Увечорі московські стійки мали звичку викрикувати на валах щосили і повільно: „Доброго хліба, доброї горілки!" Під час того, як розлягалися ці оклики, полковник Ґилленкрук почав відкривати траншеї так, щоб ніхто не міг почути, і почав будувати сховище. Але саме тоді у цей терен надбіг король і дуже голосно кликав свого генерал-адьютанта, тримаючи обнажену шаблю. Його біг не мав у собі нічого смішного. Ґилленкрук попросив його не кричати так сильно, щоб не насторожити ворога; та тоді, коли він говорив, московські передні сторожі замовкли. Вони почали запалювати вогні і стріляти. Огненні кулі підносилися вгору, освітлювали горби і все поблизу та відбивалися в бистрих хвилях Ворскли. Запорожці Ґилленкрука покинули лопати й коші, а шведські вояки, вдаряючи себе плоскими шаблями по шкуряних одностроях, почали втікати або кластися на землю.

Так почалася стрілянина.

— Гляньте! — сказав Ґилленкрук, що стояв поза деревом з королем і малим князем[1]), — яке замішання може спричинити найменший випадок. Останній раз осмілююся висловити

думку, щоб відступити від облоги. Ставлячи цю вимогу, я маю на увазі як знесилене військо, так і нещасників, що остали в краю. Чому ми не прийшли взимку, коли легко можна було взяти місто? Залога збільшується з кожним днем і вороже військо йде на нас. У нас усього тридцять польових гармат і порох, який стільки разів замок і стільки разів висушений не викидає куль з пащі гармати, хіба на невелику віддаль.

— Дрібниця! Дрібниця! Ми перекинули багато палів, товстіших за таран.

— Але тут нам треба перекинути сотні.

— Коли можна перекинути один, то можна перекинути й сотні. Нам треба доконати щось надзвичайне, щоб здобути честь і славу. Покажім запорожцям, що там можна працювати без найменшої небезпеки.

Король узяв шаблю під паху і рушив у терен, під градом куль. Малий князь маршував за ним блідий, випростований, урочистий, подібний до юнака, що в давнині йшов за процесією жертвування.

Замітка перекладача.

[1]) Малим князем звали Максиміліяна-Емануеля Віртенберзького з однієї непануючої вітки Віртенберзького дому. Уроджений у 1689 р., він забажав навчитися воєнного ремесла під проводом Карла XII і добився того, що його чотирнадцятилітком вислали до короля. Він брав участь у всіх виправах Карла XII від часу здобуття Пултуска аж до Полтави, де його взяли в неволю. Скоро його випустили на волю і він помер від злоякісної гарячки в Дубні, коли повертався в Німеччину. Його хоробрість і незвичайні прикмети вдачі з'єднали йому майже братерську приязнь Карла XII та велику популярність між шведськими вояками.

Два палі було вбито в землю, немов стовпи воріт при вході до одної відкритої траншеї, і тут король задержався поза огненою кулею, якої полум'я показувало його ворогові. Малий князь поглянув на нього збоку. Він хапав за рукоятку своєї шаблі рукою, що трохи дрижала. Потім він виліз на один із палів і тримався його, притиснувши руки до тіла. Один з підстаршин, якого звали Мартином Проповідником, виліз на другий паль. В нього було брунатне, немов зі шкури, обличчя, чорне волосся і мідяні кільця в ухах. Два вартівники станули за своїм королем непорушно, немов мальовані статуї з дерева, такі, як бувають в католицьких краях при дорозі. Люті москалі спрямовували огонь своїх фаєрверків, гармат і мушкетів у сторону цієї особливої сцени. Ні один із тих, що стояли на палях, не хотів злізти перший, щоб не наробити собі сорому. Вони й остались там. Наче пруття і батоги свистали у повітрі; знаряди, що падали довкруги, здіймали стовпи піску і землі. Вибухи і блиски чергувалися швидко, земля дрижала, як переляканий кінь; літали куски дерева і каміння.

— Король там! Він хоче, щоб його вбили! — кричали вояки і кинулися вперед, тягнучи за собою і запорожців. Ухопивши лопати, запорожці розкинули насипи і відкрили землянки, щоб можна там скритися. При світлі смолоскипів стояв король-філософ, розвідник великих шляхів, маєстат ексцеленцій і генералів, товариш жовнірів. Усюди сумні спогади волеклися за ним. Він згадував Акселя Гаарда, якого вбив сам випадково, і друга молодости Клінковштрома, теж уже мертвого. Не жалів ні одного, ні другого, але не міг забути їх закривавлених остроїв. Вся піднебесна без-

ПОПУЛЯРНА РАДІОПЕРЕДАЧА
В ЧІКАГО
п. н. « ГОЛОС СВОБОДИ »

EV 4- 5348 Л. і С. САМБІРСЬКІ 2243 W. THOMAS STR.

2 рази в тижні: — П'ЯТНИЦЯ — СУБОТА — Год. 6:30 вечора

WHFC 1450 — FM 97,9

ПОДАЄ :

Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно - музичні авдиції, гумореси, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, календар імпрез, інтерв'ю, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.

С. Самбірський виробляє забезпечення на доми, меблі життя і т.п.

Остання дорога Карла XII (мал. з 1878)

Знимка з монографії шведського маляра Густава Цедерстрема

У наступному числі „Овиду" напишемо про цього маляра й подамо репродукцію його твору з 1880 р. „Мазепа і Карло (на Дністрі.).

турботність дитячих років оживляла його і дозволяла зацитькувати невеселі гадки, коли чув свист куль. Він вихилив аж до дна келех воєнних пригод і треба було з кожним днем все більше заправляти його напиток, щоб він знайшов смак у ньому. Почав споглядати з меншим запалом на голосні перемоги з того часу, як вони ставали нечастими. Деколи говорив про правління просторами держав, але це було тільки для того, щоб кожного дня тягнути за собою сотні відважних трабантів. Не забував, що теперішній момент може бути останнім у його житті, але надійшли нещасливі роки ... і якже солодким був би відпочинок славної смерти! Хотіти і заразом знати, що можна зазнати невдач і стати предметом насміху тому, що другі не мали сили йти вслід за тобою! Це був морозний вітер восени життя. Хотів доказати, що він є виїмковою людиною, яку Бог береже під своєю опікою. Коли ж воно не так, він хотів би полягти, як найскромніший з його вояків.

Тим часом Мартин Проповідник так розгарячився, що не міг стояти непорушно на стовпі. Він ухопив мушкет, завішений на плечах. Хто ж не знав Мартина Проповідника, мистця в стрілянні, що його подвиги хвалив сам король? Він міг убити в бігу заразом одного піхотинця й одного їздця. Він базікав, сміявся і набивши рушницю, прицілився. Потім стрілив у тінь, що лазила по далекій вишні. Тінь, поцілена кулею, упала з-поміж галуззя в квіти, немов птах. Тоді мисливське захоплення огорнуло Мартина Проповідника. Він скочив на землю і побіг аж до цього місця. Там лежав простягнений труп старця, а біля нього стояла дівчинка років з дев'ять.

— Це батько, — сказала вона без плачу, споглядаючи на Мартина Проповідника, — ми вийшли, щоб нажати кропиви і повертаючи ...

— Отож, повертаючи ...

— Ми почули вистріли з рушниці, і батько поліз на дерево подивитися, що там таке. Це батькова вишня ...

Мартин Проповідник потряс головою, зняв капелюх і, сівши на землю, почав рвати на собі волосся.

— Боже, змилосердися наді мною ... старець не зробив мені нічого ... Дорога дитино, ... ти не можеш зрозуміти цього, але в мене в кишені дукат. Візьми його! Бачиш, з мене мисливий, ти розумієш, я старий досвідчений стрілець, загорілий стрілець. Колись у мене була своя хатина і паніматка, що сварила мене, бо я не брався за лопату ... знаєш, що таке лопата? ... Але я робив засідку в лісі і чекав співу куріпки! Ось послухай! Одного ранку я взяв рушницю й мого пса та й пішов у світ.

Дівчинка обертала дукат при світлі огню, але він притягнув її до себе, посадив на колінах і ніжно пестив її щічки.

— Коли я вибрався в світ, першого дня убив пса. Другого дня я віддав рушницю лісничому, що показав мені дорогу в лісі. Від того часу я не маю вже нічого.

— Чи можна щось купити за твої гроші?

— Певно, певно. Коли я прибув до табору і одержав мушкет, ти можеш уявити собі мою радість! Я знову став щасливим. Але хай Бог простить мені ... Ти прийдеш сюди кожного вечора з сумерком, а я дам тобі половину своєї денної пайки і все, що зможу роздобути.

Він поглянув на свій мушкет, що впав у

сімнадцятьох редут, що їх ворог збудував довкола Петрівки.
траву. Потім устав і пішов, залишаючи мушкет.

— Мала не може знати, що це я стріляв, вона не знатиме цього ніколи. От Юда з мене, забрав життя невинному. Не вбивай! Не вбивай!

Він ухопився за чоло і, хитаючись, повернувся на поле бою. Там наткнувся на драгунів Альбедиля, що зібралися довкруги огнища і читали молитовники. Він теж почав читати і закінчив молитвою та проповіддю вголос.

Другого дня вранці жовніри питали маркітанта з Бракелю, малого рудоволосого вестґота, що стояв поміж кітлами і купою накиданих мундирів, що нового.

— Що нового?.. Мартин Проповідник певно дістав соняшний удар. Він готовий для божевільні. Ходить з обнаженою головою на березі ріки, викрикуючи. Коли його огорне шал, йому здається, що він когось убив.

Мовчазні понурі вояки брали напівповні металеві кубки.

— Хліб або смерть! Чому не наступали, поки не було запізно?

— Король вправляється у споруджуванні граншей, а Ґилленкрук днює і ночує при роботах. Чуєш тепер Мартина Проповідника внизу біля води? Він молиться і співає псальми від деякого часу. Це так загріває серце, що можна слухати криків і кпин польового маршала Реншільда.

Зі сумерком Мартин Проповідник просмикнувся аж до вишні, де його чекала мала дев'ятилітня дівчина з білявим, наче льон, волоссям та з поважним обличчям. Він приніс їй свою денну пайку і дав їй останню копійку під умовою, що зможе поцілувати її в обидві щічки.

— Чи твоя мати ще живе?

Вона похитала головою.

— Як тебе звуть?

— Дуня.

Він ще хотів її цілувати, але вона вихопилася.

— Наперед, дай мені копійку!

Він повернувся в табір і жебрав копійки у всіх, кого зустрів.

— Я буду берегти її під час наступу. Вона, як маленька, малесенька принцеса. Відкладатиму частину моєї платні, хай одного дня має з чим заміж іти. Чому не мала б вийти заміж? Певно, певно! В мене теж є паніматка вдома і подруга тут при возах. Та все таки з мене вбивник ... Очевидно, мала принцеса може вийти заміж!

У нього був один примірник євангелії св. Івана і він читав її перед драгунами Альбедиля. Вся весняна зелень блищала на горбкуватих луках, аж до жовтавих берегів Ворскли; та жовніри дивилися тільки на Полтаву, що на горбі, між деревами, ясніла білими мурами манастирів, дерев'яними вежами, палісадами і валами, на яких молоді й старі, жінки й діти будували вал з мішків землі, возів, тарасу і бочок.

— Що нового? Невже ніколи не поведуть нас на ворога? — питали жовніри маркітанта.

— Ворог напевно буде досить увічливим, щоб прийти до нас, — відповів він, утираючи чоло блюзою. — Цієї ночі я чув, як вони котили гармати. Всі ці вистріли не є шведські, бо ми не маємо інших куль, крім тих, що їх назбирали запорожці на полі битви. Вся армія царя вже по другому боці ріки.

Тоді генерал-майор наздігнав Ляґеркрона, вдаряючи острогами свого коня та вигукуючи, що короля ранили в ногу; польовий маршал Реншільд, похилений над королівськими ношами, показував на своїй карті розташування

УВАГА! УВАГА!

СЛУХАЙТЕ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКУ РАДІОПЕРЕДАЧУ В ЧІКАҐО

кожної суботи від год. 2 — 2.30 по полудні
на радіовисильні W O P A 1490 AM or 102,3 FM
якої дикторами є: М. Сливка і М. Павликович

У програмі: Політичний огляд подій з коментарами, вісті з України, хроніка з українського життя на чужині, оголошення купців і промисловців, музичні авдиції і т. п.

У справі замовлень оголошень і побажань звертатися на адресу:

Марія Сливка
2201 W. Rice St.
Chicago 22, Ill.
Phone: HU 6 3705

М. Павликович
2300 W. Superior St.
Chicago 12, Ill.
Phone: BR 8 1033

— Що нового? — кожного дня вояки питали шепотом довкола маркітанта.

— Коли вам хочеться забавлятися новинами, то в мене їх багато, — відповів він і своєю варехою показав зелений краєвид околиці. В короля ґанґрена. Нема горілки, нема хліба. Сьогодні в мене було ще трохи круп, та вже нема. Ворог оточив нас і перегородив нам відворот. До чорта! І треба було шведам зносити такі тяжкі дні!

Він тупнув ногою об землю, підніс вареху до ока і, немов убивник, націлився на королівський барак, але почтиві обличчя, поморщені від морозів, дивилися вниз.

— Не вбивай! — прошепотів Мартин Проповідник, піднявши руки.

Так минув травень і червнева спека проходила крізь рядна наметів. Вояки сиділи в довгих рядах і маїли стовп св. Івана. Вони мовчали і думками летіли на левади своєї країни, до своїх хат і безмежних облогів. В неділю, недовго до вечірні, Мартин Проповідник просмикнувся в чагарник, де мала Дуня дала йому кошик вишень взамін за кілька копійок. Він їв вишні разом з нею, вдаряв її по малих рученятах, бавився і носив її немов дитину, та йому не пощастило розсмішити її. За останні копійки добився дозволу тричі поцілувати її в личко.

Коли повернувся, в таборі панувала метушня і гамір. Офіцери переглядали виряд вояків і пробували гострість шабель. Деякі шаблі були так зужиті, що подабали на старі коси. Маркітант з Бракелю збирав свої порожні кітли. Король рішився почати битву.

На лаві з дерну перед вікнами короля сиділи генерали й полковники, вичікуючи наказів. Тут був меланхолійний Левенгаупт з великими очима, з маленьким латинським словником, засуненим між ґудзики блюзи. Тут був пишний Кройц з руками, схрещеними на рукояті шпаги, і Шпарре, і Ляґеркрона. Вони галасливо розмовляли між собою. Полковник Ґилленкрук стояв перед столом, похилений над планами. Здавалося, наче б він так заглибився в них, що не звертав ніякої уваги на других. Але він розважав себе дрібницею, збираючи зерна піску із своїх дорогоцінних рисунків. Біля дверей стояв у найгіршому настрої польовий маршал Реншільд з гострим, дещо задертим носом і непорушними губами, червоними, мов у молодої дівчини.

(Продовження буде)

Переклав **Роман Пачовський**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ
Михайла Грушевського
XI томів у ціні $ 82.50 за цілість. Продаємо на договірні сплати

Замовлення слати на адресу:
MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois — U. S. A.

Ф. Дунайгородський

„МАЗЕПА"

(Поема присвячена Іванові Микитенкові з любов'ю і дружбою)

В останньому зшитку журналу „НОВІ ДНІ" (ч. 114, за липень-серпень 1959 р.) поміщено поему Володимира Сосюри п. з. „Мазепа", що була надрукована в журналі „Життя й Революція", ч. 1, січень, 1929 р. Подаючи цей передрук, редакція „Нових Днів" пише:

„Звертаємо увагу читачів на те, що В. Сосюра цього твору цілком не викінчив, очевидно, поспішаючи видрукувати те, що ще на той час було можливо. Чи він її пізніше остаточно викінчив, сказати важко. У всякому разі Сосюрина поема „Мазепа" більше в Україні друкована не була".

Чому редакція вважає, що ця поема не викінчена, не знати. Треба припускати, що редакція має про це якісь інформації, але не вважала за потрібне чи можливе подати їх. І таким чином ми, хоч-не-хоч, примушені приймати цей твір таким, як його двічі оприлюднено.

Поема написана чотиристоповим ямбом і має понад 1100 рядків, отже може бути зарахована до більших творів. Вона великою мірою складається з діялогів, головним чином між Мазепою та його коханими — Зосею та Юзею, що виступають, як головні дієві особи в поемі. Зося — одна з придворних дам польського короля у Варшаві, а Юзя — панна, не знати, звідки доставлена королеві його вірним пажем Мазепою. Ця Юзя впала королеві в око, полонила його серце, була приведена до його спальні, але за старістю літ король не зумів зробити її своєю наложницею і віддав її Мазепі. Ціла поема крутиться коло двох моментів: любовні стосунки Мазепи з цими жінками і ... мрії Мазепи про звільнення України від польської та московської кормиги.

Любовні стосунки подано досить натуралістично. Описуючи зустріч у королівському парку Мазепи з Зосею, Сосюра пише:

Світили зорі з вишини,
Вбрання ритмічно шелестіло,
Стегно оголене біліло,
Зідхали трави і вони ...
Світили зорі з вишини,
Він цілував і губи, й брови,
А потім стало ніяково
Й не так бажані плечі й грудь ...

МАЗЕПА

Тут небезпечно довго буть,
Побачить можуть ...

ЗОСЯ

Ще, мій любий!
У цій зеленій тишині
З тобою солодко мені.
І паж лежить. Та вже не те
Її волосся золоте,
І поцілунки Зосі ревні
Йому гидкі і неприємні.

Ці рядки стоять майже на початку поеми і відразу примушують читача припускати, що він має діло з порнографічним твором. До певної міри воно так і є. У середині поеми, коли Мазепа звів ще непорочну Юзю, сам король зацікавився цим і запитався:

КОРОЛЬ

Ну, як?

МАЗЕПА

Уже величність ваша!

КОРОЛЬ

Невже так швидко? Ну й Іван!
Паж, і поет, і Дон-Жуан.
Зо мною крицею була,
Ти підійшов, — і воском стала.
Та за такі твої діла
Тебе озолотити мало!

Ми не дивуємось Сосюрі, авторові цієї непристойної літератури. Ясна річ, що це — сексуально хвора людина. Можна теж думати, що цю поему він творив, коли випадково попав у хворий стан. Це з людьми буває. І ми просимо ласкавих читачів вибачити нам за приведення поданих вище цитат. Вони були потрібні нам для безпосередньої характеристики твору. Більше такого цитувати не будемо. Але ми дивуємось, що всю цю пригоду подала редакція „Нових Днів" без найменшого зауваження із свого боку. І це в той час, коли на сторінках цього самого журналу В. Свагор рішуче осуджував тих письменників, що занадто натуралістично малюють у своїх творах мотиви кохання. Здається, тут завинив занадто великий і нічим неоправданий пієтизм редакції „Но-

вих Днів" до Сосюри-„солов'я", і вона навіть у його порнографії побачила солов'їну поезію і видрукувала її, ані одним словом не зазначивши, що це прикрий випадок у нашій літературі. Колись, ще за царя, нарікали на московського письменника Арцибашева за його роман „Санін". Але там не було такої відкритої безсоромности.

Українська еміґрація встановила „Мазепинський рік". Установила його для того, щоб достойно й гідно вшанувати пам'ять гетьмана Мазепи, як речника нашої боротьби за волю України і одного з активних борців за цю волю. Метою „Мазепинського року" є теж вияснити всі причини, чому боротьба з Москвою не вдалася Мазепі; вияснити, хто завинив і що спричинило цю невдачу. Для такого вияснення треба знати, між іншим, і всю правду про самого Мазепу, як історичного діяча. Але яке відношення до цієї правди мають видумані Сосюрою різні Зосі і Юзі? Вони тільки безчестять нашого гетьмана і безчестять цілком безпідставно. Кожний чоловік, і навіть кожний великий муж, чи то в політиці, чи в науці, чи в будь-якій галузі культури, може мати свої таємниці позакулісового характеру. Але треба мати якусь мінімальну дозу почуття пристойности, щоб не виволікати на привселюдля того, що діється в спальні. Робити це з Мазепою — значить ганьбити його і з „Мазепинського року" робити посміховище. Москалі можуть по правді радіти, дивлячись, як ми помагаємо їм ганити їх історичного ворога „зладея" Мазепу.

Переходимо до другого моменту поеми — до мрій Мазепи про визволення України з-під чужої влади, передусім від Москви. Ніяк не можна зрозуміти, чому це раптом Мазепа, загрузши по шию в любовні авантури з різними Зосями та Юзями, почав мріяти про Україну та про її визволення. Це якась поетична містика „солов'я"-Сосюри. Бо з контексту аж ніяк не випливає, щоб цей „паж, поет і Дон-Жуан", як його назвав король, міг бути здібним на якісь великі вчинки і сміливі змагання. Та Сосюра-„соловей" ні з чим не рахується. Ні історія, ні природні закони, ні логіка для нього нічого не значать, коли він сідає на Пегаса. Він навіває на „пажа, поета й Дон-Жуана" кілька віщих снів, як наприклад, такий:

Він снив про походи і битви,
Коли крови густе вино
Поллється по степах широких,
Де йтиме цар нестримним кроком
„В Європу прорубать вікно".
Він чує, цар іде по ньому,
У грудях грузнуть каблуки,
Так тяжко дихати старому ...

Ольга Мак **4)**

СЕРЕД ТУМАНУ

А Сторожинський, розставшись із Сагайдою, побрів наосліп крізь густу запону мряки по порожній вулиці. Було так безлюдно і мертво-тихо довкола, що ставало лячно. І тільки дуже здалека, з-поза мадярського кордону, доносилися ледве вловимі стогони розстрілюваної з гармат волі. Богданові видавалося, що ці стогони проникають йому в грудну клітку, нагромаджуються біля серця і викликають там глухий, докучливий біль.

„Вона тепер нешкідлива цілком" ...

Крізь мряку він не бачив нічого, але знав напам'ять, де саме були наліплені білі латки відозв:

„Тим, які прийшли з повинною і чесно розкаялися ..."

О, тепер багато стало нешкідливих, навіть ... корисних, подумав він і гірко всміхнувся в темінь.

Раптом зупинився.

— Що ж це я? — звернувся до себе з німим запитом. — Треба ж кудись піти, щоб мене бачили. Так недоречно той малий захворів. Треба признати, прекрасний хлопчик! Скільки ж у мене часу? Напевне ще більше, ніж півгодини. Заверну хіба до ресторану.

На порозі ресторану, до речі, єдиного на все місто, на нього вдарило всіма тими специфічними запахами, що їх витворює неопалене приміщення з дешевою кухнею і неохайно утримуваною їдальнею.

В ресторані було зовсім порожньо, і тільки перегодя десь з кухонних дверей висунувся в поплямленій білій куртці кельнер, на ходу кінчаючи щось перемелювати зубами.

Сторожинському їсти не хотілося, але тому що в ресторані не можна було займати стола без замовлення їди, спитався, що ще лишилося з вечері.

— Макарони, — відповів кельнер.

— Чом ти прийшов до мого дому,
Північний злодію? Чому
Мене штовхаєш в труну?
Що я зробив тобі, проклятий ?...
Але у відповідь гармати
Гримлять під мурами Полтави
І заглушає крики „слава",
Мов рух розпечений ядра,
Могутнє й радісне „ура".
Іван схопив себе за груди,
Сорочку рве, кричить, рида,
І панна злякана, бліда
Його в сльозах од муки будить.

А в другому сні бачить навіть втечу до Румунії:

Крізь вікна хмар кривава вовна
Про смерть нагадує йому,
Коли покинутий своїми,
Програє він рішучий бій
І у Румунії чужій
Безславним сном, старий, спочине.

Такими „віщими" снами приоздобив Сосюра свою поему, історичну поему. Можна з невністю сказати, що це видумка примітивної фантазії; вона зводить на нівець історичність його твору, а тим самим його літературну вартість. У тім самім числі „Нових Днів" В. Сварог, обговорюючи повість „Конотоп" Юрія Тиса, пише:

„Найважніше в історичному творі — це, безперечно, історія ... В мистецькому творі на історичну тему ми шукаємо не висвітлення якоїсь психологічної проблеми, як наприклад, проблеми кохання, смерти чи якоїсь моральної абстракції. В історичному творі ми шукаємо, поруч із викладом певних історичних подій, із характеристикою доби та етнографічними деталями, також вищого історичного досвіду, аналогій із нинішнім часом та „порад", як діяти в наш час із тим, щоб не повторити колишніх фатальних помилок".

Коли прикласти цей зовсім слушний критерій до історичної поеми Сосюри „Мазепа", то відразу вийде на яв, що з історією ця поема не має нічого спільного, ані щодо подій, ані щодо самої постаті нашого славного гетьмана.Тим самим вона втратила одну з найважніших прикмет доброго літературного твору на історичну тему. З поеми „Мазепа" В. Сосюри ми не можемо нічого навчитися, не кажучи вже про те, що вона з етичного й естетичного боку належить до непристойної літератури. Оприлюднювати цей твір у порядку святкування „Мазепинського року" аж ніяк не годилось, і треба дуже дивуватись редакції „Нових Днів", що вона допустила такий недогляд. Щонайменше треба було зробити якесь застереження.

— А до макаронів?

— Була печінка, але вже скінчилася. Є лише суха краківська ковбаса і свіженький чай.

— Гаразд, — згодився Сторожинський, — давайте, що є.

Сірі грубі макарони, що нагадували ізоляційні рурки для електричних дротів, були зовсім холодні й непомащені, ковбаса відганяла залежаним віхтем, яким миють посуд, і називалася краківською, мабуть, тому, що їй було все одно, як називатися. А в поданому чаї на поверхні виблискувала тоненька райдужна плівка, з того жиру, якого бракувало в макаронах.

Сторожинський узяв часопис і, намагаючись зосередити всю свою увагу на ньому, відколупував по куснику тверду, мов ремінь, ковбасу, ловив на вилку застиглі, розкарячені макарони і попивав це гарячим чаєм. Можна сказати, не то що їв, а йшов у наступ, бо, щоб примусити себе проковтнути таку вечерю, треба було не абиякої сили волі.

— Добрий вечір, товаришу інженере!.. — заспівав у нього за плечима незнайомий дзвінкий тенор, і одночасно на плечі лягла чиясь рука.

Сторожинський здригнувся і завмер. Догадувався, що за ним стоїть Ялинович — його підручний технік на будові електрівні. Бо саме Ялинович міг підкрадатися так нечутно й непомітно, і лише в Ялиновича був такий голос, який ніколи не бринів двічі однаково. Цікава особливість, але Сторожинський, працюючи з ним уже понад два місяці й зустрічаючись по кілька разів на день, ніколи не міг би пізнати його по голосі. Зате в присутності Ялиновича він майже фізично відчував наближення небезпеки, яку скрізь носив за собою цей хлопець, натаврований іменем Юди.

Сторожинський його не зносив. Не зносив за нахабно-вільну поведінку з усіма людьми, серед яких Ялинович не вважав потрібним вирізняти ні віку, ні становища; не зносив за хитру й кретинську одночасно усмішку, яка грала довкола тонких і червоних, мов намальованих уст; не зносив за пронизливий погляд неспокійних зелених очей, за звичку ставати спиною й підслухати; врешті, не зносив за те, що Ялинович, у відміну до всіх іших, не то що не боявся його, а, навпаки, постійно наставляв йому несумнівні, хоч і дуже примітивні сильця. Ось і тепер Сторожинський

ЮНЕСКО і наша дитяча література

У 1929 р. появилася в Женеві з рамени Міжнароднього Бюра Виховання при Лізі Народів книжка п.з. „Дитяча література і міжнародня добра воля" („Чілдренс букс енд Інтернешел ґудвіл"). Книжка ця, попри вступні статті і звіт про міжнародню виставку дитячої літератури в Женеві, мала виказ усіх дитячих книжок, що були показані на тій виставці. В реєстрі двадцяти шести країн світу була й Україна з 37 назвами українських дитячих книжок, переважно видання М. Таранька у Львові. Книжки ці дав на виставку відомий український діяч у Женеві, Євген Бачинський, тепер єпископ Української Православної Церкви. Окремо була подана бібліографія книг, статтей і каталогів про дитячу літературу. Найчисленніші позиції подані тут англійською, французькою і німецькою мовами, по декілька позицій іншими мовами, а українською — ні одної.

Від часу виставки минуло саме 30 років. Працю Міжнароднього Бюра Виховання при Лізі Націй продовжує сьогодні Юнеско при Об'єднаних Націях. Окремий відділ Юнеско продовжує працю в ділянці дитячої літератури, між іншими, доповнює женевську листу найкращих творів дитячої літератури світу, поручаючи їх тим самим для перекладу на чужі мови.

ОПДЛ — Об'єднання Працівників Дитячої Літератури саме виготовляє виказ — бібліографію найкращих наших дитячих видань, щоб внести їх у міжнародню скарбницю — в реєстр ЮНЕСКО. І тут виринає перед ОПДЛ незвичайно прикра ситуація: листа дійсно вартісних і по-мистецькому виданих наших дитячих книжок така мала, що просто стає ніяково. Взагалі дитячих видань у нас відносно не так і мало, але це переважно оті фототипічні неохайні видання, що показувати їх на люди — просто сором, не кажучи вже нічого про їх сяку-таку літературну вартість, а поминаючи зовсім справу їх літературної мови згідно з сучасними нашими вимогами. Є, правда, і підсовєтська українська література, як теж, на жаль, її фототипічні перевидання на еміґрації, але це таке „добро", що з ним показуватися на люди годі, — це не тільки пропаґанда совєтської дійсности, або фальсифікати давніх творів, але й „соцреалізм", особливо в картинах, що тільки можуть викликувати не-

---

не мав сумніву, що Ялинович з'явився тут зовсім не припадково, а це примушувало насторожитися.

Сторожинський навіть не відповідав на привітання, лише нетерпеливим рухом скинув руку Ялиновича із свого плеча й обережно поправив свою барвисту краватку.

— Що ж це ви так пізно вечеряєте? — ані трохи не збентежився Ялинович такою холодною зустріччю, присунув стілець і сів напроти Богдана. — Загулялися? А що на вечерю? Кельнер, що є на вечерю?

— Ось те саме, що товариш інженер їдять, — стримано і з видимою нехіттю до нового клієнта відповів кельнер, — тільки макарони і ковбаса.

— Що значить „тільки", товаришу офіціянт? Що значить „тільки"? — почав жартувати Ялинович. — Великий російський гуморист Чехов на вашому місці сказав би так: є макарони з ковбасою — раз, є ковбаса з макаронами — два, є ковбаса без макаронів — три, і є макарони без ковбаси — чотири. Зрозуміло? Отже, давайте! — і для заохоти жартівливо штовхнув кельнера кулаком під бік.

— Давати всі чотири страви, як ви нарахували? — тонко всміхнувся кельнер.

— Що? О, ні, ні! Вистачить з мене першого варіянту!

— Ви сьогодні щось ніби без гумору, товаришу інженере? — звернувся знову до Сторожинського. — Може, замовити сто грамів пшеничної?

— Хто ж вам боронить? — згірдливо підніс одну брову вгору Сторожинський. — Замовляйте хоч і півлітра.

— Самому неохота.

— А мені, навпаки, неохота в товаристві ... — Богдан хотів навіть сказати „у вашому товаристві", але якось не сказав.

— Хе-хе! .. — багатозначно засміявся Ялинович і засвітив зеленими очима. — Звичайно, в такій ситуації ліпше не пити, бо недаром же люди кажуть, що те, „що в тверезого на умі, у п'яного на язиці" ...

Сторожинський не відповів нічого.

— Макароні — макароні — Мак-ка-ро-ні! ... — заспівав тим часом уже над тарілкою Ялинович на мелодію „Тірітомба" і затер руки. — Холодні макарони і суха ковбаса — комбінація, як каже товариш Колєнкін, „на-ять"![1]) До речі, як вам подобається Колєнкін?

[1]) „На ять" — вираз з босяцького жаргону і означає щось у суперлятиві.

смак. Отож, реєстр дійсно вартісних і з літературно-мистецьким оформленням наших дитячих видань, на жаль, дуже й дуже скупенький, але все ж він є, але зовсім уже біда, коли йдеться про реєстр праць чи бодай статтей на теми дитячої літератури, — тут ми не можемо похвалитися і далі ні однією поважною позицією, бо в нас і досі не має ні одної такої праці-книги. Є тільки розкинуті в журналах і пресі поодинокі статті, як от проф. Г. Ващенка в „Часі" про психологію дитини і її літературу, Ю. Тищенка про дитячі видання на Україні після революції 1905 р., ряд статтей Б. Гошовського про О. Олеся, Марка Вовчка, К. Гриневичеву, І. Франка і т.д. в „Крак. Вістях", мюнхенській „Арці", збірниках МУР, в „Укр. Трибуні", „Свободі", „Овиді" в Енциклопедії Українознавства" і ін., Р. Завадовича в „Гомоні України" — про дитяче читання В. Барагури в „Свободі" про ілюстрацію дит. книжки ін., проф. О. Кульчицького — доповідь на з'їзді ОПДЛ про казку, друк. в записках НТШ., Студія про дитячий рисунок д-ра Б. Стебельського і т.д.

Є врешті дві брошури — „За рідну книжку дітям", видання ОПДЛ 1951 і „Що повинна прочитати українська дитина" вид. ОУП Канади 1957. Все це, зібране разом, становило б з відповідними доповненнями, першу в нас поважнішу книжку — студію про нашу дитячу літературу, її історію, оцінку кращих творів, бібліографію, словник мистців-ілюстраторів нашої дитячої літератури, її ролю в минулому і сучасному і т.д.

І власне, щоб заповнити оцю разючу в нашому науково-культурному дорібку прогалину, ОПДЛ готує окремий збірник-альманах для справ нашої дитячої й юнацької літератури і виховання в мистецтві. В збірнику бере участь ряд авторів-педагогів, літературознавців і мистців, будуть зібрані кращі друковані вже статті, а весь матеріял буде поданий теж в коротких англомовних резюме, що уможливить збірникові опинитися в усяких чужомовних бібліотеках.

Збірник має появитися ще цього року, а його поява залежить у великій мірі від фондів. А фонди ОПДЛ надіється дістати від громадянства, чи цієї його частини, яка розуміє вагу такого першого в нас видання.

Д. Б.

Передплачуйте!

Читайте!

Поширюйте!

„ОВИД"

— Що ж має подобатися чи не подобатися? — знову підняв брову вгору Богдан. — Людина з твердою рукою, тверезою головою і на своєму місці. А подобання чи неподобання — справа чисто суб'єктивна.

— Він, між іншим, дуже добре про вас відзивається.

— Приємно мені почути, — зробив скромну міну Сторожинський. Але ви в нього також вписані непогано. Принаймні ,наскільки я чув...

— Так? — знову засвітив очима Ялинович. — Казав вам особисто?

— Менше-більше ...

— Ага! ... Гм ... А, може, ми таки вип'ємо. га?

Сторожинський відмовився категорично.

— Це по стану здоров'я чи засадничо? — знизив ураз голос Ялинович і впився в обличчя Богдана хижим поглядом слідчого.

Богдан скипів:

— А яке вам діло до того, врешті-решт?! Чи я повинен перед вами звіт здавати?! От не хочу пити у вашому товаристві й кінець!

— А-а-а, то лише в моєму товаристві! — нахабно всміхнувся Ялинович. — І чому ж то так? Гордуєте мною чи, навпаки, боїтеся? О, бачу, навіть на годинник дивитеся! Чи не скажете часом, що спішитеся й мусите виходити?

У Сторожинського почали нервово тремтіти уста. Він поклав лікті на стіл і, склавши пучкою до пучки свої білі гнучкі пальці, вперся очима в очі Ялиновича.

— Скажіть мені, Ялиновичу, чого ви чіпляєтеся до мене? — спитав зловісно.

— На, маєш! — здивувався Ялинович. — Я чіпляюся! Я просто шукаю з вами наближення. Бо хоч ви інженер, а я лише технік, але ми ж з уваги на певні ...

— Чого ви хочете від мене, Ялиновичу? — повторив Богдан, не даючи співрозмовникові скінчити речення.

— Ну, от знову! Та хочу ... Ну, хоч би поговорити з вами по душам.

— Про що ми можемо говорити?

— О говорити є багато про що! Ну, от хоч би й ця революція чи контрреволюція в Мадярщині, повстання в Польщі ... Ви ж хіба не зауважили, що в нас ніхто про це не говорить? Це ж, знаєте, дуже підозріло ... Чому, спитаю вас, чому люди не скажуть уголос того, що думають?

— Підіть і спитайте їх, коли це вас цікавить.

— Отже, я й питаю! — блиснув, мов зеле-

Альберт Камюс

ОЛЕНИНЕ ЩАСТЯ

Соняшний трагізм Середземноморя відмінний від трагедії туманів. Інколи ввечорі біля підніжжя гір, коли на бездоганний вигин малої затоки спадає ніч, з мовчазних вод підіймається почуття болючого доконання. В таку хвилину можна зрозуміти, чому греки доходили до розпачу тільки через красу, через її властивість пригноблювати. Позолочене лихо найтрагічніше. Наш час, навпаки, плекає розпач конвульсіями та потворністю. Тому Европа була б мерзенною, якби так можна було говорити про страждання.

Ми красу вигнали, греки воювали за неї. Це перша різниця, яка має глибоке коріння. Для грецької думки завжди існувало поняття границі. Вона ніколи нічого не доводила до крайности — ні віру, ні розум, бо вона не заперечувала ані віри, ані розуму. Вона враховувала всі можливості, зрівноважувала тіні та світло. Наша Европа в гоні за тотальністю стала жертвою диспропорції. Вона відкидає красу, так само як відкидає будь-що, чого не звеличує. А звеличує вона різними способами одну єдину річ — майбутню державу розуму. В божевіллі вона розсуває одвічні границі, а тоді негайно хижі Ерінії накидаються на неї і шматують. Немезіда, богиня міри, а не помсти, чатує. Кожного, хто перейде межу, вона безжалісно карає.

Греки, що протягом століть шукали визначення справедливости, не могли б зрозуміти нашого поняття цього слова. Для них справедливість передбачала обмеження, а наш континент звивається в пошуках справедливости, що була б всеоб'ємна. Ще на світанку грецької думки Геракліт уявляв собі, що справедливість установляє кордони навіть для фізичного світу. „Сонце не вийде поза свій шлях, бо Ерінії. охоронці справедливости, це зразу помітять". Ми, що вибили з колії і всесвіт і дух, сміємося з такої погрози. Ми здатні засвітити на п'яному небі яке хочеш сонце. Але межі все таки існують і ми цього свідомі. Серед божевільного маячіння нам увижається загублена десь позаду рівновага, яку ми наївно сподіваємося віднайти на вершині своїх помилок..

ними прожекторами, своїми пронизливими очима Ялинович. — Питаю, наприклад, вас. Адже й ви також людина, чи ні?

Сторожинський знову глянув на годинник і встав. Мусів уже виходити.

— О, я ж так і знав, що вам забракне часу! — викривив гадючою усмішкою уста Ялинович. — Зараз будете тікати, правда ж? Хі-хі-хі ...

Богдан закликав кельнера, розплатився і щойно тоді, коли той відійшов, звернувся до Ялиновича.

— Ви не помилилися, я дійсно мушу йти. Мені додому сорок хвилин ходу, а в цій мряці ше й більше. Вам я маю сказати кілька слів у чотири очі. Вийдіть зі мною!

Ніч, схожу на величезний синій каламар, наповнений молоком, прострочив, мов з кулемета, стрекіт важкого поїзду, що йшов на захід, а з заходу назустріч зойкнула земля.

— Чуєте? — таємничо спитав Ялинович, і Сторожинському видалося, що в цьому запитанні криється велика доля злорадства.

— Ні, не чую! — відповів, не ховаючи люті, і, зупинившись раптом, загородив Ялиновичеві дорогу. — Але ви слухайте, бо маєте запам'ятати добре те, що я скажу ...

Богдан наблизив своє обличчя до обличчя Ялиновича, намагаючись зазирнути йому в очі, але густа запона туману й темряви, що стояла між ними, не дозволяла роздивитися в них і знайти бажане. Ялинович стояв стовпом, і важко було розпізнати, що він думає і що відчуває, а це ще більше вводило в лють Сторожинського.

— Слухайте, Ялиновичу, чи ви справді такий кретин, чи лише вдаєте такого?

Ялинович мовчав.

— Ви чому полюєте на мене? Ви знаєте, з ким зачіпаєтесь? Дивіться, щоб з вами не сталося так, як з тим горемисливцем: „Тату, я спіймав ведмедя!" „Добре, сину, тягни його сюди!" „Коли ж бо він не тягнеться!" „То потримай його, поки я до тебе дістануся!" „Коли ж бо він не тримається!" „То пусти його до лиха!" „Еге, коли ж бо він не пускається!"... В даному випадку це дуже повчальна байка, Ялиновичу, і я вам раджу добре над нею подумати: дивіться, щоб і ви часом не „впіймали ведмедя", від якого не врятуєтеся. Я покищо дивлюся на вас, як на ревного дурня, і тому не роблю жодних заходів, на-

Цією дитячою самопевністю пояснюється і той факт, що сьогодні саме народи-діти, успадкувавши від нас нерозсудливість, формують історію.

Вислів, який приписують тому ж Гераклітові, говорить: „Самопевненість - „гальмо поступу". Багато віків пізніше чоловік з Ефесу Сократ в обличчі смертної кари визнавав за собою єдину перевагу: я знаю, що я нічого не знаю. Найзразковіше життя й думка тих віків завершилися гордим признанням у неуцтві Забуваючи про це, ми забули свою змужнілість. Нам більше до вподоби сила, що мавпує велич: перш за все Олександра, а потім римських полководців, до покоління, яким нас привчають, завдяки незбагненій ницості душі, автори шкільних підручників. Адже ми теж завоювали кордони, покорили небо і землю. Наш розум ізолював нас. Залишені на самоті, ми бачимо що наші володіння — в пустелі. Яке уявлення можемо ми мати про ту вищу гармонію, де природа зрівноважує історію, красу і добро, а музика чисел застосована навіть до кривавої трагедії? Ми відвернулися від природи, ми соромимося краси. Наші мізерні трагедійки припахують бюром, а кров, що з ним сочиться, має колір друкарського чорнила.

Сьогодні непристойно називати себе синами Греції, бо з того вийшло б, що ми ренеґати. Посадовивши історію на місце Бога, ми простуємо до теократії, як і ті, кого греки називали вараварами і кого розбили на смерть у водах Саламіну. Щоб збагнути, наскільки ми різні, звернімося до того з наших філософів, хто є гідним конкурентом Платона. „Лише новітнє місто", — осмілюється написати Ґеґель, — „дає розумові терен, на якому він здатний сам себе осмислити." Отож, ми живемо в період великих міст, коли світ навмисне позбавлено всього, що творило його незмінність: природи, моря, пагорбів, вечірнього роздуму. Свідомість треба шукати лише на вулицях, бо лише на вулицях знаходимо історію — такий вирок. В результаті наші найвизначніші твори виявляють ту саму тенденцію. Даремно шукати описів природи у великій європейській літературі після Достоєвського. Історія нездатна пояснити ані всесвіту, що існував до неї, ані краси, що існує понад нею. Тому вона воліє їх ігнорувати. Коли у Платона знаходимо і розум, і безглуздя, і міт, то в наших філософів немає нічого, окрім безглуздя або розуму, бо вони заплющують очі на все інше. Кроти міркують.

Християнство почало замінювати споглядання світу трагедією душі. Але тут принаймні, бралися до уваги духові вартості і цим дося-

---

віть Коленкіну нічого не кажу. Але, коли ви будете мені занадто лізти під ноги, я з вами зроблю порядок! Запам'ятайте! ...

Хотів відштовхнути Дорка з дороги, але той стояв непорушно, мов би коріння в землю пустив, і далі не обзивався ні словом. Сторожинському не лишалося нічого іншого, лише обминути його. Але не хотів. Крутнувся різко і пішов в протилежний бік, звичайно, навіть не попрощавшись.

Дорко довго дивився йому вслід і потім, не поспішаючи, зрушив з місця. Ішов спочатку помалу, потім скоріше, а, коли побачив крізь вікно аптеки годинник, поспішив далі упевненим кроком людини, яка знає, куди йде.

Скоро зайшов далі від центру в зовсім глуху дільницю, де вже не було ні ліхтарів, ані навіть світла у вікнах, пересік базарну площу й опинився біля руїн колишньої синагоги. Було темно, хоч в око стрель, але тим уважніше він розглянувся довкола, постояв, послухав і тоді вже обережно поліз поміж залишки мурів. Щось там робив, але недовго, і виліз знову. Глянув сюди, глянув туди і став, прилипши до розваленої стіни.

***

А Богдан, відчепившись від влізливця, скорим кроком перейшов квартал і зупинився: куди ж тепер? Він уже добре вивчив розклад міста, але все ж воно було для нього ще чужим, а в такому тумані збитися з дороги дуже легко. Оглянувся і прислухався, але було тихо, і нічого, крім далеких стрясень землі, не порушувало спокою безлюдних вулиць. Однак, Богдан не вірив ні цьому спокоєві, ні безлюдності, так, як не вірив і пішоходові під ногами, який то провалювався вибоями, то підіймався слизькими горбками, то їжився гострим камінням і битою цеглою. Сторожинський був переконаний, що Ялинович піде услід за ним, і почав маневрувати так, щоб збити переслідувача із сліду: оглядався, свердлив очима туманну запону, ховався біля входів у будинки або причаювався за рогами і, стискаючи кастета, готувався до нападу. Краватки більше не поправляв і, колиб йому в цю хвилину хтось пригадав, що він має краватку, напевне відразу не зрозумів би, про що йде мова. Взагалі в цій хижацькій постаті, що спритно скрадалася темними завулками, не помітно було нічого спільного з тим

галася певна стійкість. Без Бога лишаються тільки історія та сила. Вже довгий час зусилля наших філософів скеровані на те, щоб заступити поняття людської натури поняттям зовнішніх обставин, а античну гармонію безладним плиганням випадку, чи немилосердним поступом розуму. Якщо греки обмежували волю розумом, то ми помістили вольовий імпульс у саму середину розуму, що виявилося смертельним. Для греків вартості існували ще до початку дії, а дія була чітко обмежена. Сучасна філософія перенесла вартості на кінець дії. Таким чином у даний момент вони перебувають у процесі становлення, і ми не зможемо їх вповні збагнути аж до закінчення історії. Разом з окресленими вартостями зникли й обмеження, а оскільки кожен уявляє кінцевий результат по-своєму, а загально визнаних величин, які правили б за гальмо у боротьбі, немає, то боротьба набрала нечуваних розмірів, месіянізми стикаються віч-на-віч і їх крик закладає основу хаосу імперій. За Гераклітом диспропорція подібна до пожежі. Пожежа лютує. Ніцше лишився позаду. Дивацтво перестало відзначати европейську філософію, на його місці з'явились гармати.

Не зважаючи ні на що, природа існує. Людському божевіллю вона протиставить спокійне небо та власний глузд. Доки сам атом не сходить гарячки, а історія не скінчиться тріюмфом розуму та агонією живих істот. Греки ніколи не говорили, що межу не можливо переступити. Вони лише твердили, що межа існує і що кожен, хто наважиться перейти через неї, буде немилосердно покараний. Ніщо в сучасній історії цього не заперечує.

І мистець і історична думка хочуть змінити світ. Мистець, завдяки взятим на себе зобов'язанням, знає свої границі, історична думка жодних кордонів не визнає. Тому остання прямує до тиранії, а пристрастю першого є свобода. Всі, що сьогодні борються за свободу, одночасно воюють за красу. Звичайно ніхто не говорить про оборону краси задля краси. Краса не існує поза людиною; щоб надати нашій епосі величі та ясности, треба пережити її біду. Ніколи більше не бути нам пустельниками. З другого боку, людина теж не може обійтися без краси, факт, який сучасна епоха намагається ігнорувати. Вона силкується досягти панування та абсолюту; прагне змінити світ перше, ніж його вичерпати, підпорядкувати перше, ніж зрозуміти. Щоб не говорилося, а наша епоха кинула світ на призволяще. Одіссей міг вибрати у Каліпсо або безсмертя, або землю батьків. Він вибрав землю, а з нею смерть. Така проста шляхетність сьогодні для нас чужа. Дехто говорить, що

самозакоханим фанфароном, який годину тому вийшов з мешкання Сагайди.

Переслідувача, однак, не було ні видно, ні чути.

— Згубився! — подумав Сторожинський. — Воно, правда, цей туман, як більма на очах. Трудно когось слідити. А, зрештою, напевно й охота пропала. Ну, хай його чорт візьме! ... Туман і скрізь туман ... Встромили сюди, мов у мішок зав'язали, і грай у сліпого кота. Ні ворогів, ні приятелів не знаєш. Себто ворогів, або таких, кого треба стерегтися, пізнати можна. Та яка з них приємність?

Через Ялиновича мусів давати великого гака і закляв ще раз. А все ж, уважно приглядаючись до будинків, яких тримався, орієнтувався добре. Але незабаром опинився серед зовсім темних вуличок і посувався далі напомацки, більше покладаючись на розум, ніж на очі.

Врешті, здається, ось! ... Ну, так же, будка на розі й базарна площа. Далі мають бути руїни синагоги ...

Тепер Сторожинський раптом схвилювався. Раніше голова його була зайнята чим іншим, але зараз ...

Затиснув знову кастета, насунув на очі капелюха, підняв комір і, похилившись уперед, ще обережніше пробував ногою ґрунт. І раптом, коли вже порівнявся з руїнами синагоги, спіткнувся на якусь зігнену постать і мало не впав.

— Шляк би то трафив! — вилаялася постать, повзаючи по землі. — І як ти, до холєри ясної, знайдеш його в такій темноті?!

П'яно-веселий, хрипкуватий голос був такий дивно-незнайомий, що Сторожинського відразу прошила від тімени до п'ят іскрою догадка: Ялинович! І він уже наготовився до скоку. Але зараз же засоромився сам себе: „Фу, я на тому Ялиновичеві помішався!"...

— А ви, що, вчорашній день загубили? — відповів другою частиною паролю і на якийсь крихітний уламок секунди інстинктом відчув збентеження зігненої постаті від звуку його голосу.

— Сьогоднішній, паночку, чи товаришу, сьогоднішній! ... Поможете знайти? — відповів з землі таки незнайомий голос, і при цих словах до рук Сторожинського помандрував пакунок, загорнутий у сплямлений жиром непромокальний папір.

— Все в порядку, — шепотіло в Богдана під ногами, — ідіть у тому самому напрямі,

нам бракує покори. Проте, коли все врахувати, це слово має подвійний зміст. Так само як і блазням Достоєвського, що хвастаються чим попало, заносяться попід хмари, а кінчають виставкою свого безчестя в першому-ліпшому людному місці, нам просто бракує людської гордости: Уміння триматися в границях та проникливої любови до умов життя.

„Я ненавиджу свою епоху" — писав перед смертю Сент-Екзюпері, маючи на увазі речі, близькі до тих, про які я говорив. Та хоч який приголомшливий цей вигук із уст того, хто любив людство за його незрівнянні якості, ми на нього не зважатимемо. А інколи так хочеться повернутися спиною до цього похмурого, знесиленого світу! Але це ж наша епоха і ми не можемо жити, ненавидячи самих себе. Вона впала так низько в однаковій мірі завдяки надмірові своїх чеснот, як і засягові своїх пороків. Ми будемо боротися за ту з чеснот, яка прийшла з давнини. А саме? Коні Патрокля оплакувала господаря, вбитого під час бою. Все гинуло. Тоді Ахіллес кинувся помагати й здобув перемогу за вбитого побратима. Побратимство — чеснота.

Свідомість недосконалости знання, відмова від фанатизму, обмеження світу й людини, дороге обличчя і, нарешті, краса — в цьому таборі ми приєднаємося до греків. Під певним оглядом завтрішня історія не буде такою, як чекають. Вона определиться боротьбою між творчістю та інквізицією. Наперекір ціні, заплаченій артистами за свої порожні руки, можна сподіватися їхньої перемоги. Ще раз філософія темряви розвіється понад сліпучим морем. О полуднева думко! Троянська війна ведеться далеко від поля бою. І цього разу жахливі мури новітнього міста упадуть, щоб звільнити „душу, безтурботну, як спокійне море" — красу Олени.

(1948)

Переклад з французької мови Ольги С.

Слухайте! **Слухайте!**

УКРАЇНСЬКОЇ РАДІОПЕРЕДАЧІ

Катедрального Собору

св. Володимира Великого

в Чікаго

кожної суботи від год. 4.00 до 4.30

на хвилях ВОПА

кожночасно з багатою

церковно-релігійною програмою

поки не зустрінете таксівки. Пароль незмінений. Слава Україні!

І лише, коли Сторожинський пірнув у туман, Ялинович випростався, обтер зіпріле чоло і покрутив головою, все ще не довіряючи сам собі.

— А най же тебе яс-ний с-ніг с-спалить, яку то ми комедію заграли собі сьогодні один з другим і з Колєнкіним на додачу! ... — вимовив з присвистом. — То виходить, що друг Рись ...

Тут Ялинович вдарив себе по устах:

— Пс, Дорку! Ти нічого не знаєш і нікого не пізнав. Друг Рись є собі другий Рись, інженер Сторожинський є інженером Сторожинським, якого ти й далі маєш шанувати і переслідувати, поки не прийде якийсь виразний наказ. А зараз ти віддав те, що тобі дали, „людині, яка відповіла на гасло". Все, Дорку! Тепер спішися, бо ще маєш роботи по вуха. Що? ...

***

— Давайте-но там остроги цій старій шкапі, — попросив Сторожинський, влазячи в обшарпану таксівку. — Було б дуже добре, коли б так за сорок хвилин ви мене вже скинули біля фігури.

— Рандка? — жартівливо спитав шофер, ховаючи носа в комір.

— Дві: Одна, властиво, вже відбулася, а друга має ще відбутися з однією милою особою, яка пильнує входових дверей у нашому домі. І було б добре, щоб між цими двома рандками лягло, менш-більш, сорок хвилин часу ...

— Розумію. Ви мусите бути поза підозрінями. Поручено мені переказати, друже Рись, що сьогодні в нашому місті заплянована невеличка „забава". Але вам заборонено брати в ній участь. Взагалі вам поставлено в обов'язок найбільшу обережність, бо ваша кандидатура на краєвого провідника подана до затвердження Централі. Дотеперішній Крайовий Провід по подіях, які наступлять над ранком, відходить звідси. Чи будуть ще якісь питання?

Стара таксівка, підстрибуючи й перехиляючись, мчала по нерівній дорозі, ризикуючи наскочити в тумані на несподівану перешкоду й розлетітися на кусні, а Сторожинський думав над усім почутим і одночасно пильно розглядав розгорнений пакунок. Такої прецизности виконання він не сподівався, хоч його запевняли, що до справи береться людина

Стефанія Левченко

„МАЗЕПА З МОТРЕЮ"

„Мазепа з Мотрею", ескіз-картина мистця-маляра Іллі Максимовича Шульги.

Денверська Група УВАН у ЗДА присвятила вечір 28. грудня 1958 р. вшануванню 80-річчя з дня народження і 20-річчя смерти мистця Іллі Максимовича Шульги. На програму зложилися: доповідь п. Лідії Шульги, дружини мистця і дочки п. Галини Завадович, висвітлення кольорових фільмів-знимок з картин І. М. Шульги, виставка оригінальних картин і приватних документів. Завдяки невтомній і віддан ній праці секретаря відділу УВАН п. інж. Лева Биковського і співпраці родини покійного мистця І. М. Шульги, вечір групи УВАН був на високомистецькому рівні, а виставка заслуговує на це, щоб її повторити по більших осередках українського поселення. Різні розмірами, мальовані в різних порах року, кольорові картини, переносили глядача в чарівні закутини української природи, в наше славне минуле. На особливу увагу заслуговує ескіз-картина на історичну тему „Мазепа з Мотрею", а також копія портрету Івана Мазепи. Особливо перша картина має свою окрему „історію". Історична тематика мало заступлена в нашому малярському мистецтві, бо вона вимагає музейних розшуків і студій, щоб вірно зобразити „дух доби". Нерозгадана любовна драма Мотрі з Мазепою цікавила мистця І. Шульгу. Дякуючи прихильності п. Лідії Шульги я мала змогу побачити ще раз в оригіналі картину „Мазепа з Мотрею" та довідатися, як вона постала. Мистець І. Шульга в розквіті сил своєї мистецької творчости в 1909 році, в останній рік навчання в Академії Мистецтв в Петербурзі рішив намалювати на конкурс картину на історичну тему. Нелегка це була справа в тодішніх умовинах царського режиму, а українські картини належали до рідкости. Коли художник виходив на конкурс в Академії Мистецтв в Петербурзі, одержував окрему майстерню при Академії на протяг одного року, в якій мав намалювати дипломну картину під наглядом професора, в якого вчився.

солідна й добре обізнана з технічною хемією. І, справді, невідомий співробітник (друг Тиха Вода) звернув „машинку", не зрушивши нічого з місця ані на волос, хоч мусів усе розмонтувати і змонтувати наново. Навіть сіра, сплямлена жиром паперова обгортка не придбала ні одного зайвого залому, ні однієї зморшки, так ніби її не рухали.

***

Богдан схилився і понюхав сіро-зеленкувату масу, що наповняла магазинок, і нудноватий, а заразом їдкий запах, який вона від себе випромінювала, видався йому найліпшими парфумами: вибуховина була зроблена, згідно з формулою!

***

Напевне та жахлива експльозія, яка висадила разом з панцерним поїздом залізничий міст через глибоке провалля і зірвала на ноги всю околицю, сполохала й розігнала докучливу і непроглядну мряку, що облягала місто вже понад два тижні, бо до світанку туман щез і впав гострий морозець. Люди радісно зустрічали ясний день, хоч він ніс їм важкі кари за знищення залоги біля мосту, за висаджений панцерник, навантажений модерною зброєю, за самий міст, через який відрізано залізничне сполучення з Мадярщиною, за напад на станицю МВД, за розбиття в'язниці і звільнення в'язнів, коротко — за те, що воно завело всі заходи, скеровані на приборкання непокірного мазепинського духа. Але місто звикло віддавна платити жертви. Це вже перейшло в традицію і не лякало його мешканців. Не лякали неминучі кари й тепер. Не лякали, бо люди побачили, що їх обдурено, що вони лише по маловірству піддалися провокаціям „Кузькіної мами", що провід їх не зрадив, що він діє і що, зрештою, на зміну непроглядній задушливій мряці прийшло ясне, морозне сонце.

Кінець.

Попередні розділи „Серед Туману", гл. в „Овиді" чч. 4, 5 і 6 — 1959

Чи Ви вже замовили Трилогію „Мазепа" Богдана Лепкого по реклямовій зниженій ціні — 18.00 ? Продажна ціна Трилогії буде дол. 21.00 Цілість (6 томів) появиться до 15 жовтня 1959

Проф. Ілля Єфимович Репін ставився до Шульги дуже добре, Шульга позував йому до картини „Умираючий запорожець". Але при кінці 1909 р. проф. Репін вийшов з Академії, а на його місце прийшов проф. Павло Чистяков, в якого студіював сам Репін, як був ще молодий. Шульга передав свій шкіц „Мазепа з Мотрею" проф. Чистякову до консультації, а той одобрив і затвердив шкіц. В цьому часі Шульга тяжко захворів. Він мусів негайно виїхати до родинного села, не користаючи з майстерні при Академії. В селі Кропивна не було відповідного місця, умов та матеріялів для малювання дипломної картини, тому Шульга змінив тему, та намалював другу картину, розмірами меншу (203 х 275 цм.) „Козаки під Полтавою", за яку одержав звання „вільного художника".

„Мазепа з Мотрею" — шкіц невеликий розмірами, витриманий в темнобронзовому кольориті, представляє гетьмана в старшому віці, з темно сивим волоссям та з сивими вусами й бородою. Його лице — це копія з портрету гетьмана в музею в Чернігові, як також убрання, коври, меблі, зброя, скопійовані з експонатів цього ж українського музею, директором якого був Шелухін, знайомий Шульги. Велика темна кімната, імовірно одна в гетьманській палаті в Батурині, з невеликими вікнами, обвішана і вся вистелена різних розмірів кольоровими коврами в квіти, з тяжкими занавісами, старовинними меблями та розвішаною по стінах зброєю, шаблями, рушницями, пістолями, справляє дещо суворе враження. По лівій стороні картини „божниця" — столик, застелений темновишневим ковром в білі квіти, на ньому стоять дві ікони, одна Матері Божої, з темним, майже чорним лицем, друга більша представляє дві чоловічі постаті, правдоподібно Бориса і Гліба, та третя найбільша ікона на стіні. Перед іконами горить лямпадка з червоним світлом, в металевому свічнику на столі горить свічка і лежить розгорнута велика книга-євангеліє з шовковою, вишневого кольору, закладкою. По правій стороні картини, над кріслом висить бандура, а два тримраменні свічники, прикріплені на стіні при дверях, слабо освітлюють кімнату. В старовинному кріслі з високим опертям, по середині кімнати сидить гетьман Мазепа, одягнений у малиновий контуш з золотими запинками, з дещо яснішим стоячим коміром і вилогами, в червоних сап'янцях. Він нахилений до Мотрі. Мотря молода жінка з русявим волоссям, в коралевому намисті, плахті та яснозеленій в квіти накидці з червоними манштетами і золотим обрамуванням, в червоних сап'янцях, сидить на підлозі у ніг гетьмана. Вона звернена до нього обличчям. Як видно з її неспокійного лиця, вона оповідає гетьманові якісь хвилюючі переживання. Він з батьківським досвідом і розумінням заспокоюючи її розбурхані думки, поклав одну руку на її рам'я, другою - держить її руку. Поміж ними стоїть гарний, расовий пес, на високих ногах, ясної краски в бронзові лати. Він довірливо поклав гоолову на руку Мотрі, насторожено уважний. Можливо, це символ вірности і довір'я, яке Мотря відчувала все життя до гетьмана, як до свого хрещеного батька, мужчини та великого державного мужа-політика. Картина прекрасно скомпонована й залишає по собі незабутнє враження. Велика втрата, що вона не викінчена так, як мистець Шульга собі задумав. Пригадує вона глядачеві наші горді, славні часи минувшини і її небуденні постаті.

Копія портрету гетьмана Івана Мазепи з чернігівського музею — це також цінна пам'ятка, що залишилася в збірці родини мистця Іллі Шульги. Заарештований большевицьким окупантом і вивезений в Північно-Казахську область, мистець Шульга помер самітній на засланні 1938 р. в Петропавловську. Коли большевики заарештували і вивезли на заслання Шульгу, поздіймали всі його картини, а його самого викреслили з життя, тому ширшому загалові він маловідомий.

Українська друкарня МЕТРОТАП ПРІНТІНҐ КО.

2049 В. Чікаго Евню, Чікаго 22, Ілл.

Тел. SE 3 3007

приймає замовлення на всілякі друкарські роботи і виконує їх скоро та дешево

ВАСИЛЬ ВИТВИЦЬКИЙ

Д-р Василь Витвицький — це музика, що має вже чималі заслуги на полі української музики. Вклад його праці замітний у кожній музичній ділянці. Живучи в бурхливій добі воєн, окупацій нашої батьківщини, розпорошення українців по цілому світу, отже, в дуже несприятливий час для творчої та наукової праці, не покидає тієї праці, але пристосовуючись до обставин, дає те, що в даний час треба і можна зробити.

Він народився 16. жовтня 1905 року в західньоукраїнському місті Коломиї, де його батьки, активні члени української громади, були вчителями. Першими сильнішими музичними враженнями, що в пізнішому житті могли бути рішаючими при виборі звання, були відвідини вистав Народнього Театру в Празі, де перебував композитор ще дитиною в роках першої світової війни.

Упродовж гімназійної науки в Коломиї весь час навчається музики в тамошніх учителів, головно гри на фортепіяні. В роках 1925 - 1929 студіює на музикологічному відділі університету в Кракові в професорів З. Яхмецького і Й. Райса, а композицію в проф. Пйотровського, пізнішог директора краківської консерваторії, у якій Витвицький продовжує науку на фортепіяновому відділі.

Уже під час університетських студій має змогу підготовлятися до праці над українською музикою і темою однієї з його семінарійних праць була фортепіянова музика Василя Барвінського.

Закінчивши університетські студії, стає викладачем теоретичних предметів у Музичному Інституті ім. Лисенка в Перемишлі. У 1932 році осягає ступінь доктора музикології в краківському університеті. Тема його докторської праці — „Розвиток української сольової пісні в 19-ому столітті".

В роках 1933 - 1934 працює на становищі директора Музичного Інституту ім. Лисенка в Перемишлі, а згодом стає співробітником Українського Видавничого Інституту у Львові. В роках 1939 - 1944 продовжує музично-педагогічну працю у Львові, як викладач Львівської Консерваторії та Музичної Школи. У 1941 році стає керівником відділу Львівського Радіо.

Не чужа була В. Витвицькому й дириґентура. Ще будучи студентом краківського університету, дириґує хором Української Студентської Громади, згодом стає дириґентом „Перемиського Бояна", а перебуваючи у Львові, дириґує церковним хором.

Беручи живу участь у професійно-організаційному житті українських музик, стає членом управи Союзу Українських Професійних Музик у Львові, пізніше головою Спілки Українських Музик, а на еміґрації керує деякий час Об'єднанням Українських Музик.

І в науково-музичній ділянці не лишається позаду. Працює як член Музикологічної Комісії Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові та як співробітник Інституту Фолкльору Академії Наук.

Не можна не згадати про музично-редакційну діяльність В. Витвицького. Коли Союз Українських Професійних Музик починає видавати журнал „Наша Музика", В. Витвицький стає членом його редакційної колеґії. У 1938 році появляється під загальною редакцією В. Витвицького „Дириґентський Порадник", щось у роді малої музичної енциклопедії, якого співавторами були Микола Колесса і Зиновій Лисько. У роках 1942-44 стає референтом Українського Видавництва у Львові і тоді виходять друком фортепіянові твори Ст. Людкевича, Зин. Лиська, Н. Нижанківського та інші. У 1949 році виходить у Німеччині (Авсбурґ) за редакцією В. Витвицького „Пластовий Співаник", в якому вміщений і короткий огляд історії української музики.

Число музикологічних праць В. Витвицького та статтей на музичні теми доволі велике. Однією з його найкращих праць була студія про впливи українських народніх пісень у музиці Шопена, якої уривки друкувалися у львівському „Ділі" в 1934 р. На сторінках журналу „Українська Музика" друкувалися його статті про композитора В. Матюка, про громадську працю М. Лисенка та його вплив на музичне життя Галичини і багато інших. Також українські львівські газети та журнали, як „Діло", Новий Час". (Життя і творчість композиторів С. Воробкевича і С. Бажанського), „Назустріч", „Наші Дні", „Львівські Вісті". у Німеччині — „Українські Вісті" річники МУР-у та американські газети „Америка" і „Свобода" друкують статті на музичні теми

та рецензії В. Витвицького. В Америці вийшли друком його три брошури в англійській мові: про українську музику, про бандуру та кобзарське мистецтво і про Капелю Бандуристів ім. Т. Шевченка.

На цьому місці треба згадати ще про деякі більші праці В. Витвицького. У збірній монографії (Львів — 1939 р.) вийшла його студія — „Музичне життя Карпатської України" у „Радянській Музиці" (Київ — 1940 р.) — Станислав Людкевич", „Взаємини М. Лисенка з Ів. Франком" (друк. у Львові, 1942 р.), в Енциклопедії Українознавства, вид. Н.Т.Ш., Мюнхен - Нью-Йорк 1949 р. — Історія української музики 18-го і 19-го століть. Праця „Огляд української музики" була друкована англійською мовою в книжці „Юкраїніан Артс" — Нью-Йорк, 1952 р., „Український Музичний Львів" (надруковано у книжці „Наш Львів" — Нью-Йорк, 1953 р.).

Д-р Василь Витвицький

Найбільша праця В. Витвицького „Михайло Гайворонський — життя і творчість (монографія, 206 ст., Нью-Йорк, 1954 р.), — це вичерпна монографія і „подія в українській мизикології", як схарактеризував її д-р З. Лисько у своїй рецензії. Це науковий твір, що дає фахову, об'єктивну характеристику та аналізу творчости композитора М. Гайворонського, ілюстровану численними нотними прикладами. Заразом — це книжка, цікава та вартісна для кожного українця, що дорожить нашим недавно минулим, в якому М. Гайворонський відограв ролю не лише як композитор, але як учасник наших визвольних змагань. Монографія про Гайворонського — це рівночасно кусень нашої історії, що в ніякому разі не зменшує її вартости як музичного наукового твору. Вистачить прочитати довгий список літератури при кінці книжки, щоб мати уявлення про те, як ґрунтовно та всебічно приготовлявся автор до цієї праці.

У своїх численних доповідях, при різних нагодах і в різних обставинах, чи у викладових і концертових залях, чи перед мікрофоном радіо, чи врешті в Америці у рамках імпрез Літературно-Мистецького Клюбу (Дітройт, Торонто), В.Витвицький говорить на різні музичні теми (нариси життя і творчости окремих українських композиторів, історичні огляди різних ділянок музичного мистецтва) та старається зацікавити нашу громаду замітніши ми явищами сучасного музичного життя в світі.

Компонувати починає В. Витвицький ще під час студій у Кракові. Найвизначніші з його творів це: **Фортепіянове Тріо** у трьох частинах

(сонатіна для скрипки, віольончелі і фортепіяну), що виконувалося у Львові під назвою „Камерна сонатіна". Виконавцями були Роман Савицький, Роман Криштальський і Петро Пшеничка. Згодом цей твір був виконаний у Німеччині і в Дітройті. **Струнний квартет** у чотирьох частинах (Прелюд, Скерцо, Ноктюрн, Фінал), що був виконаний в 1943 р. у Львові на концертах і по радіо струнним квартетом під керівництвом В. Цісика. В Америці (Дітройт) виконував його квартет із членів дітройтської симфонічної оркестри, з участю нашого віоліста Тараса Губицького. **„Пісня і Танець"** (диптих) для струнної оркестри, що були виконані на симфонічному концерті, присвяченому українській музиці в Дітройті, 1953 р. Грала його дітройтська симфонічна оркестра під керівництвом Богдана П'юрка. Пізніше виконувано цей твір теж у Торонто. **Балет-хвилинка — „У сні"** не виконувався. Скомпонував В. Витвицький також **музику до двох дитячих п'єс Н. Забіли — „Півник та курочка" і Н. Бурик — „Гусеня"** (друк. в Німеччині, 1946 р.), **українські народні пісні в обробці для фортепіяну на 4 руки** (1-ший випуск друк. 1944 р., 2-ий випуск написаний в Америці — ще не друкований). Крім того компонував він ще хорові пісні (опрацювання народніх пісень, з яких деякі виконувала Капеля Бандуристів — „Темна нічка", „Ой, кум до куми"), **маршові пісні** (для двоголосого і мішаного хорів, деякі друковані у „Пластовому Співанику"), **колядки** для мішаного хору (виконувані в Німеччині) та твір „Аркан" для скрипки з фортепіяном, виконувала скрипачка Леся Деркач у Львові.

Стиль творів В. Витвицького сучасний, модерний. Слухаючи його „Струнний квартет", твір, так під оглядом формальним, як і гармонічним, здекларовано модерний, відчувається все ж таки український характер композиції, і то в меншій мірі зовнішньо-звуково, а більше внутрішньо-духово. Найбільше українського характеру в 1-ій частині (Прелюд) та в 3-ій (Ноктюрн), де знаменито використано краску голосів поодиноких інструментів для кольоритного зображення вечірнього настрою і то саме — українського вечора. Те саме можна сказати про Диптих — „Пісня і Танець", в якому композитор не використовує безпосередньо українських народніх мелодій, а однак характер твору — український, завдяки його духовому підложжу. Пісня має форму теми з варіяціями, тричастинний танець у середній частині стилізований в дусі гуцульської музики. Хорові пісні, як дрібні твори для фортепіяна на чотири руки, все це характеристичне незвичайно оригінальною гармонією, що надає творам звучаннє нового, сучасного.

Під теперішню пору працює В. Витвицький над редаґуванням гасел для другої, гаслової частини Енциклопедії Українознавства. Закінчує Сонатіну для фортепіяна на 4 руки та почав працю над Варіяціями на тему народньої пісні, теж для фортепіяна.

В. Витвицький — ініціятор організації Товариства Прихильників Капелі Бандуристів при американській установі Інтернаціональний Інститут в Дітройті, за допомогою якого популяризується між американцями українську народню пісню, а зокрема мистецтво бандуристів.

Як бачимо, Василь Витвицький — це один із тих музик, що трудяться у всіх ділянках нашої культури. Із розвитком музичного життя на західньоукраїнських землях в роках після першої світової війни замало було ще в нас професійних музик, які заповнили б усі ділянки музичного життя. Були великі прогалини і тому одні й ті самі люди мусіли ставати до праці на різних відтинках музичного життя. Цей стан продовжується далі й на еміґрації, що, без сумніву відбивається подекуди негативно на творчій продукції музик, головно, якщо йдеться про її кількість. Та, одночасно, як добре, що є в нас кваліфіковані музики, що можуть працювати на різних відтинках музичного життя, бо це запевнює постійний та всебічний розвиток української музичної культури.

УВАГА! **НОВА УКРАЇНСЬКА РАДІОПЕРЕДАЧА В ЧІКАҐО** УВАГА!
Організацій Визвольного Фронту (ООЧСУ, СУМА,АП АБН, Т-во к. в. УПА, ТУСМ).
кожної суботи в год. 4.30 — 5 по пол.
на радіовисильні WOPA 1490 або ФМ 102,3.
У програмі: політичні та господарські новини з коментарями, вісті з України, хроніка з українського життя на чужині та літературно-музична частина.
Замовлення оголошень спрямовувати на адресу:
U O of L F
2457 W. Chicago Ave, **JUniper 8-2630** CHICAGO 22, Ill., USA

СЕРЕД КНИЖОК

Проф. Д-р Юрій Бойко. Російське народництво як джерело ленінізму-сталінізму.

Незалежна Асоціяція Дослідників Совєтської Теорії і Практики в Національних Проблемах, Мюнхен, 1959, ст. 88.

Проблематиці коріння большевизму присвячено вже в західній літературі доволі багато праць у зв'язку з актуалізацією широкого наступу большевицької Росії, що загрожує Заходові від часу закінчення 2-гої світової війни. Разом із тим детальніше розглядають нову історію Росії, з якою пов'язують явище большевизму. Проте завдання вчених тут не легке. Коли надто заглиблюватись в шукання коріння большевизму, тоді можна стати перед питанням прослідити історію Московщини від часів московських Рюриковичів, а таке завдання під силу тепер лише вдумливим спеціялістам-історикам, якими сучасна наука, поза вийнятками, не розпоряджає. Спроби недосвідчених істориків пов'язати большевизм із явищами періоду Івана Грізного чи Петра І-го вийшли покищо непереконливими, бо так само можна б пробувати пов'язати большевизм із Джінгіс-Ханом, Аттілою, методами та історією завоювання Нового Світу еспанцями чи англо-сасами, чи будь-якою тиранією великого маштабу в минулому. Розглядання ж большевизму, як явища лише XX сторіччя, теж не правильне, а зокрема неправильні тут американські дослідження, що трактують большевизм як якийсь феномен і, спираючись, мабуть, на прикладах свого суспільства приписують надто велику вагу патологічному характерові „сучасної" людини, і в зв'язку з цим схильні розглядати большевизм, як тип захворіння, яке можна вилікувати пілюлями демократизму (обов'язково американського зразка) або „хірургічним" способом (атомова операція).

Аналіза явища комунізму вказує, що тут маємо до діла скоріше із світоглядово-філософським напрямком, який хитро підбудовано на тезах деяких нових досягнень природознавчих наук[1]) та піднесено до рівня релігійного вірування[2]). Тому найправильнішою методою аналізи большевизму є аналіза з філософської точки погляду. При цьому доцільніше також зупинитись на точно окресленому, не надто широко розтягненому періоді, щоб зробити аналізу достатньо глибокою і не розпливтись в морі далеких та чужих проблем. Проф. Бойко правильно вибрав саме такий підхід до питання і в своїй новій роботі розглядає пов'язаність большевизму в його ленінсько-сталінській концепції із російським народництвом 70-тих рр. XIX ст.

Усі офіційні „євангелія" в СРСР в роді Короткого курсу Історії ВКП(б), чи середньошкільних та університетських підручників історії відхрищуються від російського народництва, називаючи його програму шкідливою і немудрою, але водночас вони всетаки пов'язують початки революційної боротьби в царській Росії із такими народницькими групами, як напр. „Земля і Воля". Також постаті чільних представників народовців — Желябов, Перовська, Кібальчич, Халтурін насвітлені у большевиків із виразною симпатією. Проте совєтські джерела згадують тільки про невелику частину народницьких діячів, про більшу їх частину, і то про ту, що ідеологічно найтісніше пов'язана з большевизмом, вони не згадують. Безперечною заслугою проф. Бойка є саме те, що він виводить перед нами цілу плеяду типічних народників, аналізує їх вчинки та писання, показує, наскільки їхні погляди та тогочасна політика були близькі і большевицьким гаслам. На базі цієї аналізи автор доказує, що як одні, так і другі будували свої програми та намагалися здійснити їх методами, в корінні яких лежить грубоспрощена, викривлена інтерпретація прямувань людини до волі, принцип свавільного заміщення одного насильства другим, ще більше безсоромним та цинічним. Цинізм „революційної" дії як у народників, так і в большевиків виводиться в простій лінії від аморалізму, атеїзму, нігілізму та шовіністичного месіянізму російського світовідчування та свідогляду.

Детальна аналіза праць таких видатних на-

[1]) Гл. нарис Д. Д. Іваненка: Розвиток фізики елементарних частин, Вопросы Философии, 1958, но. 5; нарис Р. В. Кривокоритової: Філософічне значення відкриття нових частинок матеріїї в хемії XX сторіччя, Вопросы Философии, 1958, но. 1; зокрема інтересна дискусія, яка розвинулася (в журналі „Вопросы Философии", 1959, ч. 2.), після доповіді академіка В. А. Фока про інтерпретацію квантової механіки, та доповіді члена-кореспонд. Ак. Наук А. Д. Александрова про філософічне значення теорії релятивности.

[2]) Атрибут релігії дістає большевизм на заході щораз частіше, і тут самі західні дослідники приписують йому зовсім непотрібно і неправильно прикмету містичної надприродної сили.

родників, як Нечаєв, Ткачов, Ковалик дозволяє проф. Бойкові розкрити морально-ідеологічну безпринциповість народників та дегенеративний характер основ народництва. Цей самий дегенератизм є і суттєвою ціхою багатьох писань большевиків т. зв. ленінсько-сталінської школи, він є суттєвою частиною державно-соціяльної системи СРСР. „Ідеї" богоборства і духоборства, акценти нігілізму й аморалізму є невід'ємною частиною не лиш всіх програмних, спрямовуючих коментарів совєтської преси, чи радіомовлення, чи акцептованої партією літератури, але й щоденного життя російських большевиків. Очевидно, туристам, які перебувають в СРСР, важко зразу спостерегти ці явища з вікна літака Аерофлоту чи м'якого вагону, але ті, які мали змогу приглянутись обставинам, в яких відбувалися т. зв. суботники в Московщині, або „народне гуляння" під час державних свят, хто бачив поведінку москвичів на станціях московського метро під час німецьких налетів 1941 р., чи поведінку російських салдатів під час їхньої офензиви на Німеччину та Австрію в 1945 р., той може ствердити, що дивна комбінація аморалізму та нігілізму є невід'ємною частиною характеру „істінно-русской" людини. Факт добродушности і цинізму, із якими російський загал сприймав і сприймає жорстокі масові розправи із все новими „ворогами народу", як звичайні спектаклі із програми вище згаданого богоборства та духоборства, говорить про виключне отупіння російських мас та дегенерацію їхніх моральних засад. Що не є вільними від цієї дегенерації навіть „передові" представники російських інтелектуалів доби Леніна-Сталіна, говорять приклади писань Тарле, Грекова, Нечкіної, Панкратової та інших сподвижників російського шовіністичного месіянізму, ісповідників фантому керуючої ролі російського народу, яким, до речі, і народники намагалися чаклувати свої круги.

Проф. Бойко показує еволюцію поглядів російських народників, зокрема їхнього аморалізму та атеїзму в колах большевицьких верховодів, показує сліпий фанатизм цих поглядів, а також пригожий ґрунт російської психіки, що запевнювала існування таким дегенерованим „ідеям". Книга проф. Бойка повинна стати невідмінним коментарем при лектурі всіх російських підручників історії, насамперед совєтських, тому, що вона пояснює такі начебто курйози, а насправді послідовності, як напр., виправдування та вибілювання загарбництва царської Росії, повне адоптування большевиками найбільше вірнопідданих, реакційних та яскравих представників царських часів (Ломоносов, Кутузов, Ґоліцин, Суворов, Пушкін, Шереметьєв і ін.), перманентне промовчування жахливого поширення чаклунського мрякобісся серед усіх прошарків російського народу, яке проявилося у формі горезвісного самокаяття та самоопльовування (від „кающогося дворяніна" до „сознательства" різних Жукових, Молотових, Рикових і їм подібних), промовчування самоотверженства, разночинства, раскольництва, сохачества, розперезаности[3]) та неймовірного сектанства[4]).

Із недоліків праці проф. Бойка треба б лише відмітити деякі помилки (мабуть друкарські) в назвах цитованої літератури, напр., заголовок книги фон Рауха є Гешіхте дес большевістішен Руссляндс, заголовок книги Кухаржевського є Да Оріджін оф Мадерн Рашя. Помилки закрались і в заголовок книги Саркізіянца. Прізвище Ткачова подано раз як Ткачов, другий раз як Ткачев. Не можна віднайти повного загаловку праці Богучарського (Активн. народн.?), на яку автор декілька разів посилається. І ще одна важлива завва-га: проф. Бойко насвітлює проблему, маючи на увазі насамперед такий круг читачів, які в основному вже познайомлені з історією Росії XIX ст., зокрема з історією змін російського світогляду, та головними працями таких його представників, як: Чернишевський, Достоєвський, а пізніше Безіменний, Блок, Маяковський і ін.

Вивчення впливів російської духовости на практику большевицької політики та пропаганди заслуговують на повну піддержку. Ці дослідження треба проводити глибоко та ґрунтовно. Праця проф. Бойка разом із нещодавно опублікованими надзвичайно цінними

[3]) Тепер відслонився дещо рубець занавіси, яка закривала „відхилення" від моралі та етики в сучасній Росії. Про масове поширення бульварної, порнографічної літератури та відкриток в СРСР пишуть, напр., статті: Поэзия за рубль, газета „Гудок" з 18. вересня 1958 р., або: Распространители халтуры не унимаются, у цій же газеті з 19. квітня 1959 р.

[4]) Цікаво, що деяке зменшення терору супроти церкви росіяни використовують тепер в СРСР не в напрямку відновлення та очищення їхнього православ'я, але в напрямку найчорнішого сектанства. Про різних фанатиків баптистів чи „свідків Єгови" в СРСР (навіть серед кругів відповідальних індустріяльних робітників), гл. газету „Гудок" від 23. травня 1959 р. або „Крокодил" з 30. травня 1959 р.

працями Бориса Гомзина а) та Василя Гришка б), становить цінну ланку в здійсненні таких досліджень. Доводиться лише жаліти, що українські публікації в цьому питанні появляються спорадично та малотиражними брошурами тоді, коли доцільніше було б видати колективний збірник, присвячений насвітленню генези російського большевизму.

а) Борис Гомзин: Большевизм — органічне московське явище, Видавництво „Україна та Світ", Гановер, 1957, ст. 62.
б) Василь Гришко: Панславізм в совєтській історіографії та політиці, „Інститут для вивчення історії та культури СРСР", Досліди та матеріяли, Серія II. Но. 46, Мюнхен 1956, ст. 128.

Степан Ю. Процюк

КАЗКИ Й ОПОВІДАННЯ ІВАННИ САВИЦЬКОЇ

Наша невтомна дитяча письменниця, п. Ів. Савицька, що ось майже чверть століття трудиться, щоб дати українській дітворі так потрібну лектуру, чи то віршики (окрема збірочка п.з. „Серце" 1953 р.), чи п'єски (окремо вийшла „Гість із неба 1955 р.), чи оповідання. Випустила досі вже дві окремі збірки казок і оповідань, призначені для дітей різного шкільного віку та зовсім маленьких дошкільнят, навіть тих, що ще самі не вміють читати, а жадні живого оповідного слова й вимагають його передовсім від своїх мамусь.

І от на поміч батькам приходить наша авторка.

Перед нами ці збірки — **„Наша хатка"**, що вийшла торік із вступним словом про авторку проф. Вол. Радзикевича, і **„Золоті дзвіночки"**, що появилися цього року. Обидві збірки дуже гарно, зі смаком оформлені й видані, з прегарними ілюстраціями нашого відомого мистця, проф. Петра Андрусева.

„Наша хатка" містить рівно тузин оповідань і казок, написаних римованою прозою. Вони призначені для дітей різного віку, але переважно вже для старших. Натомість „Золоті дзвіночки" мають на увазі головно „неписьменних" малят і відповідно до того містять недовгі і нетяжкі казочки, що їх легко сприймає малий читач. У збірці, яку відкриває передмова д-р Наталії Пазуняк, маємо одинадцять речей.

Вартість творів п. Савицької полягає в тому, що авторка вміє сполучити цікавий зміст із наукою, яка одначе не має нічого спільного з нудною моралізацією, а випливає сама собою зі змісту. Отже, малий читач, чи слухач сам потрапить зробити відповідний висновок з оповідання, не треба йому окремо втокмачувати, яку правду має воно на увазі. А це все правди, на яких стоїть людський світ — сім'я, громада й держава. Правди вічні, що їх повинна засвоїти кожна дитина, скоро тільки пробудиться в ній свідомість. Чи перечисляти їх? Та кожний з нас їх знає вже зі Святого Письма і з десяти заповідей Старого Завіту й проповідей Спасителя. Це — люби Бога, люби й шануй батьків, людей, рідний край, люби правду, а цурайся неправди, будь справедливий і милосердний і не роби нікому зла, словом — не гріши! Все це дитина повинна знати. А до того треба дітей привчати до чистоти, до порядку, до чемної поведінки в хаті, школі й товаристві, заохочувати до праці й науки і т.д.

Збірки п. Савицької якраз усього цього й навчають, тому й повинні вони бути у батьків на похваті. Тим більше, що авторка приступно, легко й цікаво викладає всі ці правди в низці своїх оповідань, байок і казок. Тут не місце їх вичисляти. Можна лише порадити батькам конче їх придбати. Обидві згадані збірки повинні бути в кожній родині, де є діти. У нас так мало гарних книжок для дітей, які були б не тільки цікаві змістом, але гарно видані, з добрими образками, щоб могли конкурувати з американськими виданнями, що ваблять малого читача вже своїм виглядом. А збірки п. Савицької належать саме до таких, що хапають зір уже своєю зовнішністю. А додайте до цього цікавий і повчальний зміст, поданий гарною українською мовою, про яку авторка видимо пильно дбає, надрукований гарним чітким шрифтом, придатним для самостійного читання малих дітей, роз'яснений прегарними образками П. Андрусева, і мусітимете признати їх взірцевими надбаннями дитячої літератури.

Коли їх розглядаєш, то не знаєш, що в них переважає: текст чи ілюстрації. Вони так пасують одно до одного, що можна говорити про співавторство обоїх мистців — слова й пензля. Можна сказати, що кожна збірка — це твір п. Савицької, з ілюстрований проф. Андрусевом, або, навпаки, ілюстрації Андрусева, пояснені п. Савицькою.

З цього погляду обидві збірки становлять видатне явище й можуть зацікавити не тільки малого читача, а й кожну інтеліґентну людину, що любить гарно, по-мистецьки видану книжку.

Вол. Дорошенко

NATIONAL SECURITY BANK of Chicago

1030 WEST CHICAGO AVE.

Він має повне довір'я вкладників і підприємців у Чікаго. Всі його поручають усім, бо знають, що це солідний банк, відомий із усебічних послуг, що їх виявляє однаково великим підприємцям, як і малим вкладникам.

Відкрийте собі ощадностеве конто в нашому банку ще сьогодні і переконаєтеся з власного досвіду, що наш банк — справді солідний банк.

Кожної хвилини служимо порадою в усіх фінансових справах.

Ваші конта забезпечені до $10.000.00.

Наш банк відкритий кожного дня в тижні з виїмком неділь і державних свят.

ЦЕ ВАШ БАНК

NATIONAL SECURITY BANK
OF CHICAGO
CHICAGO AND OGDEN AVENUES

НОВІ ПЛАТІВКИ «ЛОНҐ — ПЛЕЙ»

ВИДАВНИЦТВА «ХВИЛІ ДНІСТРА»

Дві нові платівки «лонґ-плей»: УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ у виконанні ІРИ МАЛАНЮК при співучасти Церковного Хору св. Варвари й симфонічної оркестри у Відні під управою комп. А. Гнатишина і УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ ПІСНІ також у виконанні Хору св. Варвари й симфонічної оркестри у Відні під управою комп. А. Гнатишина.

Ціна по $4.95 за платівку

Висилаємо також поштою

«CHWYLI DNISTRA» 2391 West 11th Street, Cleveland 13, Ohio

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU.9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДКИ Й ДАЄ ПОЗИЧКИ

Позичаючи на авто, на меблі, на задаток хати, на ремонт дому чи ін. платите в Кредитовій Кооперативі «САМОПОМІЧ» лише дол. **48.75** відсотків від дол. **1.000.00** за один рік.

При цьому коштом **„Самопомочі”** забезпечується позичку до висоти дол. **10.000.00** на випадок смерти або цілковитої непрацездатности позичальника.

Беручи в „Самопомочі” кредит на авто і даючи на її зебезпечення свій тайтел (право власности) **не потребуєте ручителів.**

При цьому можете полагодити забезпечення авта від різних випадків.